

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens III. & IV. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas
Missalis

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Feria quinta in Cœna Domini. VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39964

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. VIII. De Feria V. in Cæna Domini.

De præparandis pro Missa Sollemni, Processione, Communione, & denudatione Altarium.

I. Gavanti pag. 189. col. 1. num. 1. *Crux, qua in Altari est, Velo tegatur albo, &c.* Altare majus hac die parari debet sollemnius, pretiosioribus paramenis albis, sed supra pallium pretiosum albi coloris ponatur aliud leve antependium violacei coloris, facile amovibile, statim postquam recitata fuerint in Choro horæ minores, dictumque pallium album tali modo pariter ponatur, ut post vesperas faciliter possit Altare denudari. Cætera verò Altaria minora remanere possunt cum suis paramenis violaceis, à quibus tamen aciculæ removeri poterunt, ut facilius suo tempore denudentur prædicta Altaria. Bissis *lit. A.* num. 294. Noster tamen Castaldus *lib. 3. tit. 6. cap. 2. num. 1.* & Rituale PP. Capucinatorum *lib. 3. cap. 15.* præscribunt, Altaria etiam minora hac die ornari debere paramenis albi coloris. Crux quoque Altaris majoris, juxta mentem Gavanti *suprà*, nec non Bauldry *part. 4. cap. 9. art. 1. num. 1.* & Biffi *loc. cit.* immò & Cruces omnes reliquarum Altarium, ex Castaldo citato, Velis albis cooperiendæ sunt. Super tale Velum album ponendum esse Velum violaceum facile amovendum, facta tamen hora Nocturna, & non prius, præscribit Memoriale Rituale *ad usum Ecclesie Beneventanae majoris hebdomade Tit. V. in Cæna Domini, de præparandis ad Altare majus num. 2.* Pisart tamen in opusculo cui titulus *Ceremonia Ecclesie teris quibusdam diebus observanda, &c.* in expositione literali Rubricæ *Feria V. in Cæna Domini num. 3. pag. 58.* asserit, S. R. C. die 16. Novembris 1649. declarasse, Velum in Cruce Altaris violaceum semper manere debere pro ratione temporis Passio-

nis, nec removendum nisi Feria 6. Parasceves, juxta specialem ibidem Ceremoniam.

Decretum allegatum à laudato Pisart, ita extensum reperitur in Registro S. C. — quæsitum fuit à S. R. C. declarari, quo velo cooperienda sit Crux in Altari, ad functionem lotionis pedum in Feria V. majoris hebdomadæ, & Crux processionis, cum Sacerdos indutus sit violaceo, & Diaconus colore albo, & actus ipse lotionis, sive mandati, præcipiatur in Rubricis fieri cum floribus, & signis lætitiæ, & videatur participare de festivitate Missæ, celebratæ in mane cum Cruce velata albo colore, & ex alia parte sit actus humilitatis? S. C. autem sub dicta die 18. Novembris 1649. respondit: *Colorem non esse mutandum, & hoc Decretum dicitur in nostro Indice num. 302.* — Quæ quidem responsio à Rubricistis diversimodè intellecta fuit, ita ut aliqui intellexerint, velum Crucis in prædictis tribus functionibus semper debere esse album; alii verò contrà (inter quos est laudatus Pisart) intellexerint semper dictum velum debere esse violaceum, & nunquam mutari debere de violaceo in album toto Passionis tempore, nec removendum, nisi Feria 6. Parasceves; cui interpretationi, & sententiæ ego firmiter adhareo: contraria enim interpretatio & sententia profectò non est amplectenda; falsum quippe omnino est, omnes prædictas tres Cruces debere regi Velo albo, nam Ceremoniale Episc. *lib. 2. cap. 23. num. 10.* ubi sermone habet de Cruce processionali, aperte adstruit, debere esse velatam Velo violaceo. Et si Crux processionis, quæ fit mane post Missam, debet esse hoc Velo tecta, licet omnia paramenta sint alba, etiam Crux processionis, quæ in aliquibus

quibus

quibus Ecclesiis fit ad mandatum Iohannis pedum, profectò Velo ejusdem coloris debet esse tecta. Sententia igitur prima, quæ interpretando prædictum Decretum, sustinet, omnes tres Cruces debere esse tectas Velo albo, non subsistit, cum certissimum sit juxta Ceremoniale Episcopi, contra quod nullum editur Decretum, quòd Crux processionalis debeat cooperiri Velo violaceo. Hinc fit, ut potius sit adharendum secundæ sententiæ, interpretantis tale Decretum, ut color nunquam mutari debeat, & ita Velum Crucis Altaris de mane post horas non debet mutari de violaceo in album, & consequenter Crux, quæ adhibetur ad mandatum, debet pariter tegi Velo violaceo. Huic nostræ sententiæ majus robur accedit ex eo, quòd, ut optimè adnotat Guyet, *lib. 4. cap. 18. quæst. 25. in fine*, Vela omnia, quibus cooperiuntur Cruces, & Imagines tempore Passionis, coloris debent esse violacei, nec mutari opus est juxta colorem Festorum occurrentium; & reverà occurrente Festo Annunciationis tempore Passionis, etiam in Ecclesia, cujus Annunciatio B. M. V. est titulus, Crux, quæ est in Altari, semper remanet contacta Velo violaceo, non verò albo, correspondente colori paramentorum illius diei, unde idem est dicendum de Feria V. in Cœna Domini, nimirum, quamvis Altare ad Missam debeat parari antipendio albi coloris, & cætera, tum Sacerdotie, tum Ministrorum paramenta, debeant esse coloris albi, non idcirco Crux debet Velo albo cooperiri; aliàs etiam Crux processionalis deberet esse pariter Velo albo contacta, ut præscribit Castaldus, sed cum hoc sit contra dispositionem Ceremonialis Episcoporum, nullo modo servari debet; semper igitur firmum remanet, quòd Velum Crucis Altaris nunquam est mutandum de violaceo in album, sed semper remanere debet coloris violacei, ob rationem etiam, quam adduximus in nostris Observationibus, & Additionibus ad Dominicam de Passione *num. 1.* nimirum, quia talis co-

lor subobscurus significat Christum, quise abscondit, & exivit de templo, & est talis, qualem requirit Passionis tempus, sed si hunc colorem requirit Passionis tempus pro Cruce processionalis, cur eadem non requirit pro Cruce Altaris? Disparitas sane nunquam assignabitur, quamvis Billus *lit. C. num. 592.* dicat, quòd ea, quæ respiciunt Missam, vel apparatus Altaris, debeant esse coloris albi, Crux autem processionalis, cum neque spectet ad Missam, neque ad Altaris ornam, idè debet tegi velo violaceo. Verum loquendo pariter de Cruce, quæ est super Altare, ut supra ostendimus validis rationibus, etiam si spectet ad Altaris ornam, debet tamen esse tecta Velo violaceo, quia hoc Velum non debet correspondere colori paramentorum Altaris, & Sacerdotium, sicut non correspondet Velum Crucis processionalis colori ejusdem processionalis, quæ fit hac die. Accedit huic nostræ sententiæ etiam Nicolaus de Bralton *part. 3. cap. 9. num. 3.* ubi ait, Ritualistæ, qui scripserunt, Velum, quæ Crux, quæ hac die est in Altari, cooperitur, esse debere album, nullam habere rationem, ob quam id fieri debeat, si enim id fieri deberet, ut Velum colore cum paramentis conveniret, mutatio etiam coloris ejusdem Veli faciendâ esset omnibus Festis, quæ tempore Passionis occurrunt, de quo tamen nihil in Ceremoniali dicitur; si verò ob mysterium S. Sacramenti hac die institutum; ergo Crux processionalis etiam Velo albo obtegenda erit, quam tamen Gavantus vult Velo violaceo cooperiri. Hæc laudatus Bralton.

Unica posset huic nostræ sententiæ obesse difficultas, nimirum Praxis Cappelle Pontificiæ; in qua Crux Altaris ad Missam Sollemnem hujus diei verè tegitur Velo albo; sed hoc nihil officit, quia in tali Sacello alii pariter toto anno exercetur Ritus peculiaties, qui proponi non

possunt aliis Ecclesiis, ut eos imitentur, à quibus referendis, brevitati, & obsequio studens, abstineo.

II. Credentia pariter parari debet hac die cum omnibus requisitis pro celebratione Missæ Sollemnis; præterea in gratiam hujus Ferie 5, poni debent super Patenam Hostiæ duæ magnæ, ambæ à Celebrante consecrandæ, quarum una pro sequenti Feria vi. servari debet, prout innuitur in Rubrica *num. 6. p. 129.* pro qua secunda Hostia præparari etiam debet super Credentiam alius Calix amplus, & aliis pretiosior, cum Palla, & Patena, & suo Velo albo ex pulchrioribus. Item vitæ ferica albi coloris, pro ligando suo tempore, seu firmando dicto velo Calicis, in quo reponi debet Hostia servanda; item Velum album oblongum pulcherrimum, præter illud Subdiaconi, si fieri potest, pro tegendis humeris Celebrantis in processione, cum aliquot aciculis, seu vittis fericis, quibus illud firmetur, ne decidat in processione; præterea ponatur super Credentiam alius Calix, seu Pyxis, ut magis convenit, cum multis particulis consecrandis pro Communione generalis.

Item parentur Mappule ad extergendum os Communicantium, & alius Calix, pro purificatione Sacerdotum communicantium, & Vas unum, seu plura, pro purificatione aliorum post sumptam Communionem, præparetur etiam linteum magnum, seu plura, apponenda ante communicandos. *Baldry lit. C. n. 554. Baldry part. 4. cap. 9. tit. 1. num. 5. & 6.*

In Sacrificia parentur aliud Thuribulum cum Navicula, præter illud, quod inservire debet pro Missa, quia in processione duo Thuribula adhibentur, quia duo Acolythes incensare continuo debent Sacramentum in processione, ut præscribit Rubrica sequens *num. 9.*

III. Item parentur in Sacrificia paramenta albi coloris, pro Celebrante, & Ministris, ad Missam Sollemnem, nimirum Casula, pro Sacerdote, Dalmatica & Tunica, pro Sacris Ministris respectivè. Rursus parentur alia Tunica, sed sine Manipulo, albi coloris, nec non Cingulum, Amictus, Alba, pro alio Subdiacono, qui Crucem in processione deferre debet. In Ecclesiis Cathedralibus, quando celebrat Episcopus propriæ Diocesis, parari debent etiam, si commodè fieri potest, sex, vel octo Pluvialia albi coloris, pro illis Beneficiatis, vel Mansionariis, qui deputati sunt ad deferendas hastas Baldacchini in processione, ex Ceremonial. Episc. *lib. 2. cap. 23. §. 10.*

In Presbyterio ad cornu Epistolæ extra cancellos, vel intra, si fieri potest, præparetur Baldacchinum album perpulchrum, deferendum in processione super SS. Sacramentum; item ad cornu Epistolæ ponatur Crux processionalis, tecta Velo violaceo, & non albo, ut diximus ex Cerem. Episc. *lib. 2. cap. 23. n. 10.* & ex Gavanto *hoc tit. post Rubr. 9. lit. 1.* Et hæc est Praxis universalis almæ Urbis. Præparentur etiam in Choro plures Stole albe, si fieri potest; sin verò, rubre, pro Sacerdotibus communicaturis; item præparentur etiam aliquæ Stole Diaconales albe, in casu, quo inter communicandos adsint aliqui Diaconatus ordine insigniti; plura funalia, faces, & candelæ, gestandæ à Clericis, & Presbyteris, accensæ in processione juxta eorum numerum. Item Thuriferarius parat ignem, ponendum in Thuribulis; debet etiam adesse instrumentum ligneum, seu crotalum, adhibendum loco Campanarum. Denique parentur duæ Stole violaceæ, altera pro Celebrante, altera pro Diacono, adhibendæ in denudatione Altarium.

De Sacris Ritibus, servandis in Missa hujus diei usque ad Processionem.

IV. Prædictis omnibus dispositis, hora congruente dicuntur Horæ Minores demissa voce sine cantu, & dum cantatur Nona, debent Celebrans, & Ministri, juxta morem, in Sacristia Indui suis paramentis, & Ceroferarii accendere sex candelas Altaris, sicut etiam in Sacristia sua candelabra, quæ candelæ omnes ceræ albæ esse debent, quantum fieri potest. Bauldry *suprà* art. 2. n. 1. & Bissus *lit. F. n. 42. §. 2.*

Finita Nona, amovendum est pallium violaceum, remanente pallio albo pretioso. Crux tamen, ut diximus *suprà*, debet semper remanere cooperta velo violaceo; deinde exeunt ex Sacristia, & pergunt ad Cappellam omnes, ut moris est, ad celebrandam Missam Sollemnem, quæ hodie cantanda est à Superiore Locj, quantum fieri potest. Bauldry *suprà* art. 2. num. 2.

Ad Confessionem omittitur Psalmus *Judica me Deus*; item *Y. Gloria Patri*, tam ad Introitum, quam ad finem Psalmi *Lavabo*, ut præscribit Rubrica Missalis ante Dominicam Passionis.

Dicitur in hac Missa Hymnus *Gloria in excelsis*, ut præscribit Rubrica hujus diei, post Introitum, & tunc pulsantur Campanæ omnes minores, majores, & Organa, ubi sunt, sed postquam Celebrans cantaverit vocem illam, *Deo*, ne irruat sonus in Celebrantem intonantem talem Hymnum; præterea Chorus incipit prosequi Hymnum eundem, postquam in Ecclesia terminaverit sonitus, & Campanarum, & Organorum. Hippolytus à Portu *part. 3. cap. 1. art. 2. in adnot. n. 2.* quamvis Horatius Christiani in *Praxi Pontificali Fer. V. in Cena Domini scilicet. 3. cap. 4. num. 30.* & Bissus *suprà §. 5.* necnon Halden. *part. 1. tit. 20. §. 1. de Fer. V. in Cena Domini* asserant,

quòd ad prædictum Hymnum *Gloria in excelsis* pulsantur omnes Ecclesiæ Campanæ, & Organa, ab initio prædicti Hymni, usque dum torus à Musicis, vel à Choro fuerit decantatus; & postea Organa silent, & Campanæ non pulsantur usque ad Sabbatum Sanctum, ut suo loco dicitur, & interim in hoc triduo, & ad Divina Officia, & quando opus est, loco Campanarum deserviet instrumentum ligneum, Crotalum dictum. Bissus *suprà*, & quamvis Tonellius *libr. 3. cap. 2. §. 1. n. 6.* Hippolytus à Portu *suprà n. 3.* Memoriale Rituum majoris hebdomadæ §. 3. n. 6. necnon Bauldry velint, quòd supradictum instrumentum ligneum, non debeat pulsari ad elevationem SS. Sacramenti (neque etiam hodie ad *Sanctus*) in Missa hujus Feriæ V. neque ad elevationem Hostiæ Fer. VI. in Parasceve, nihilominus Clericat. de Sacrificio Missæ *decis. 43. n. 6.* tenet, pulsandum esse prædictum Crotalum tam hodie ad *Sanctus*, & ad elevationem SS. Sacramenti, quam dum elevatur Sacratissima Hostia Fer. VI. seq. in Parasceve, quia facile Hominum mentes vagantur, & ad fragorem lignei instrumenti colliguntur; Inservit enim pulsatio talis crepitaculi lignei ad excitandam circumstantium attentionem ad Divina Mytheria statim peragenda. Bissus *lit. §. num. 20. §. 49.* & ut ad Elevationem Sanctissimæ Hostiæ majori cum obsequio eam mirentur, & venerentur, ut ait Clericat. *suprà*; prima nihilominus sententia est potius adhaerendum, quia totus populus supponitur attentus in adoratione Sanctissimi Sacramenti. Praxis similis servatur in Missis, quæ celebrantur in Ecclesiis, ubi est publica Oratio 40. horarum, ut patet ex Instructione Clementina *num. 10.*

Graduale hujus diei ita lentè cantatur, ut Celebrans, dum cantetur, commodè Evangelium legere possit, benedicere Incensum, & Diaconum, ne nimis festinanter absoluto Graduali, silentium inter Graduale & Evangelium interponatur, ad quod Cantores omnino advertere debent. Bauldry part. 4. cap. 9. art. 2. num. 3. Bissus lit. F. num. 42. §. 6. Vinitor part. 6. tit. 8. num. 6.

V. Dicitur Sanctus, vel incepto Canone, quatuor, sex, aut ad summum octo Ministris, Cottis induti, afferunt totidem funalia cereæ albæ accensa, & factis debitis reverentiis, collocant se genuflexi hinc inde à lateribus Subdiaconi tenentis Patenam, vel si magis congruit, ad latera Altaris. Cerem. Episc. lib. 2. cap. 8. §. 69. ibique remanent genuflexi, donec fiat processio, & dum Communionem sunt accepturi, alios sibi substituant, qui sustineant dicta funalia, & deinde post Communionem eadem recipiunt. Bauldry supra num. 6. Bissus supra §. 9. Vinitor supra num. 8.

Ministri Sacri, dicto Agnus Dei, quia non datur pax, statim mutant loca; Diaconus enim accedit ad librum, cum debitis genuflexionibus in accessu, & recessu; Subdiaconus verò cum genuflexionibus solitis ad dexteram Celebrantis, pro cooperiando, & discooperiando Calice, quando opus est. Sumpto pretioso Sanguine à Celebrante, diligentius Subdiaconus Palla cooperit Calicem (quia purificatio, & digitorum ablutio est faciendâ à Celebrante post Communionem generalem) eumque collocat versus cornu Evangelii super Corporele. Bauldry supra num. 7. Bissus supra §. 10. & 11. Vinitor supra num. 9. & non extra ipsum, propter species vini consecrati adhuc in ejus fundo relictas, Bauldry part. 3. cap. 11. art. 10. num. 1. Interim Diaconus, facta genuflexione unico genu Sacra-

mento, in accessu, & recessu; Bissus lit. B. num. 123. §. 32. accedit ad dexteram Celebrantis. Bauldry part. 4. cap. 9. art. 2. num. 8. & cit. Bissus lit. F. n. 42. §. 11.

Non est necesse, quidquid multi scripserint, Subdiaconum, cum tempus est, ex Credentia portare ad Altare Calicem, in quo reservanda est Hostia pro die sequenti, imò id est expressè contra Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 23. §. 5. ubi dicitur, quòd Ceremoniarius, vel alius Cappellanus portet ex Abaco ad Altare supradictum Calicem magnum vacuum. Ita pariter Nicolaus de Bralio part. 3. cap. 9. de Feria V. in Cœna Domini n. 5. Memoriale Rituum majoris hebdomadæ cap. 2. §. 5. num. 3.

VI. Rubr. n. 6. pag. 189. *Quem Diaconus Palla, & Patena cooperit, &c.* Delato autem præfato Calice, depositoque super Altare, ab eo, qui supra; Diaconus eum accipit, discooperit, & ab eo Pallam, & Patenam aufert, quo facto, Celebrans cum Diacono genuflectit unico genu, sicut & Subdiaconus, ac statim surgant, & tunc Celebrans alteram Hostiam consecratam reponit reverenter dextera manu in Calice, ut supra delato, quem Diaconus sustinetante Celebrante, postea eum collocat super Altare in medio Corporalis; Memoriale Rituum supra num. 4. & 5. Advertat autem hic Celebrans, quòd ita immitat supradictam Hostiam in Calice, ut facilè, & commodè sequenti die illam ex eodem Calice extrahere possit, sine ullo tamen manuum contactu, ut suo loco fufius dicemus, Bauldry supra num. 8. Bissus supra §. 11. Tum iterum genuflectit cum Ministris Sacris, & statim cum iisdem surgit, & Diaconus accedens omnino in medium, facit genuflexionem, Castaldus lib. 3. sect. 6. cap. 3. num. 5. & prius Palla, deinde ad tutelam Pallæ, Calicem prædictum Patena cooperit; Ceremoniale Episcoporum lib. 2. cap. 23. §. 5. Patena

cena inquam, sed inversa; Bauldry *supra* num. 8. & desuper velum parvum album sericum expandit: Rubrica, & Gavant, *hic lit. b.* ex Ceremoniali Episcop. *supra*. Et ita Calicem undequaque coopertum in medio prope Secretarum Tabellam collocat, seu propius ad Crucem Altaris, talitamen modo, ut relinquatur in medio locus, ponendi commodè Pyxidem eam Particulis consecratis ante eundem Calicem super Corporale, pro Communione generali faciendam, qua posita ut *supra*, eam discooperit, cum genuflexione antè, & post, & dum hæc fiunt à Diacono, Celebrans & Subdiaconus tunc genuflectunt in cornu Evangelii, & interea à Choro cantatur *Communio*. Bauldry, & Billus *supra*.

VII. Rubric. n. 6. pag. 189. & Gavant. pag. 190. col. 1. lit. c. *Fit Communio, &c.* Cum hac die non solum Populus, sed etiam Sacerdotes, sive Dignitates, sive Canonici, ut clarius videbimus infra, cum non possint celebrare, debeant Communionem accipere de manu Celebrantis, juxta morem universalis Ecclesie, in memoriam, quod Christus Dominus hac die manu propria Apostolos communicavit ut docet Gavantus *hoc tit. num. 7.* & juxta Decretum S. R. C. 27. Septembris 1608. & datum in nostro Indice sub n. 91. id è cantato *Agnus Dei*, communicandi, vocati per Ceremoniarium, accedunt ad Altare, primò quidem Sacerdotes, cum Stolis albis super Cottam à collo pendentibus, cum debitis genuflexionibus, & genuflexi ibi manent, donec tempus erit sumendi Communionem, ut colligitur ex Ceremoniali Episc. *lib. 2. cap. 29. §. 3.* Diaconus verò, aperta Pyxide, ut *supra*, & genuflexione facta, descendit in planum per gradus laterales ad cornu Epistolæ, ibique profundè inclinatus versùs Celebrantem, manibus junctis, dicit alta voce *Confiteor, &c.* vel cantando in tono & notis consuetis,

ut in fine Ceremonialis Episc. quod quidem cantari debet semper in majoribus Ecclesiis, præsertim in Communionibus Generalibus, ut reverà est hodie; Bauldry *supra*. Halden num. 1. tit. 10. §. 1. de Feria V. in *Canon Domini*.

Aperta Pyxide, & cantata à Choro Communionem, Celebrans, post factam in medio genuflexionem cum Subdiacono, retrahet se aliquantulum ad cornu Evangelii, versa facie quasi ad cornu Epistolæ, ibique Subdiacono stante post ipsum; ex Ceremoniali Episc. *lib. 2. cap. 29. §. 3.* interim, & non priùs, Diaconus cantabit Confessionem, ut *supra*.

Finita Confessione, Celebrans adstantans in cornu Evangelii, dat de more communicaturis absolutionem, dicens voce intelligibili: *Miseretur vestri, &c.* Eiciens supra Populum signum Crucis, ut mos est. Ceremoniale Episc. *supra*, cui Diaconus adhuc inclinatus respondet *Amen*.

Diaconus, facta genuflexione post datam absolutionem, accedit ad partem Epistolæ, ubi genuflexus super suppedaneum Altaris, expectat Communionem, & Subdiaconus, qui stabat post Celebrantem in cornu Evangelii, facta ibidem genuflexione, descendit ad secundum gradum, & statim genuflectit super suppedaneum à sinistris Diaconi, ibique Sacram Communionem expectat. Interim cum debitis reverentiis accedunt duo Acolythes, Cottis induti, cum mantili albo, quod genuflexi sustinent ante communicandos, hinc inde ambabus manibus, per quatuor angulos, quousque completa fuerit Sacra Communio. Qui autem Communionem sunt sumpturi, convenienter singuli accedere debent cum debitis reverentiis, & communionem sumpta, per sinistrum latus Celebrantis discedant, ibique in cornu Epistolæ purificationem accipiunt

capiant de manu Sacrificæ, vel Acolythi, ministrantis Calicem cum vino, & mappula ad tergendum appensa. Cereemon. Episc. *suprà* §. 3.

Celebrans verò, data absolutione Communicaturis, se convertit ad medium Altaris versus Sacramentum, ibique genuflectit unico genu, deinde accipit Pyxidem, & conversus ad communicandos, dicit: *Ecce Agnus Dei, &c.*

Primo loco communicat Diaconum, & Subdiaconum paratos, deinde Sacerdotes cum Stolis, ut *suprà*, & alios secundum ordinem Dignitatis, Magistratus, & Nobiles etiam ad Altare, si sit consuetudo. Deinde alios laicos utriusque sexus, ad id paratos, eo modo quo notavimus in Missa Sollemni. Bauldry *suprà* num. 10. Diaconus, & Subdiaconus, sumpta Communionem, & facta genuflexione, purificant sese, si volunt, & statim redeunt ad latera Celebrantis; Diaconus quidem à dexteris, Subdiaconus à sinistris; Bauldry *suprà* num. 11. Hippolytus à Portu *suprà* Rubr. 6, in adnot. num. 10. §. Dum descendit. Alter Minister præbet purificationem cum manutergio lactis, fumentibus Communionem ad cancellos.

Expleta Communionem, & posita Pyxide in Tabernaculo, Celebrans porrigit Calicem (delatis prius ampullis ad Altare ab Acolythis, qui eas Subdiacono ministrabit) pro accipienda purificationem, & cætera, ut dicimus alibi in Missa Sollemni. Celebrans, sumpta purificationem, Calicem ponit extra Corporale in cornu Epistolæ, postea unico genu Sacramento genuflectit, tum accedit ad idem cornu Epistolæ, ubi accipit Calicem, & abluit, & deinde extergit (non extra gradus Altaris, sed in loco solito) digitos, & posito subinde Calice prope Corporale, accedit ad medium Altaris, ubi iterum unico genu genuflectit, abs-

que capitis inclinationem, ac mox abluitionem sumit, qua sumpta, Subdiaconus Calicem extergit, illumque de more accomodat, & ad Credentiam cum debitis genuflexionibus defert: Bislus *lit. M. n. 222. §. 10. Bauldry part. 3. cap. 17. num. 13.*

Celebrans igitur, sumpta abluitionem, iterum genuflectens redit ad librum, ubi dicit *Communionem*, qua dicta, ad medium Altaris redit, genuflectit, tum osculatur Altare, deinde vertit se ad Populum versus cornu Evangelii, renibus ad illud versus, ne directè terga vertat Sacramento, & dicit *Dominus vobiscum*, & reversus ad medium Altaris, iterum genuflectit, unico tamen genu, sine capitis inclinationem, & vadit ad cornu Epistolæ, ubi cantat Orationem de more, qua cantata, redit iterum ad medium Altaris, genuflectit ut *suprà*, surgit, osculatur Altare, convertit se ad Populum, ut dictum est *suprà* (Ministri verò genuflectunt semper prout Celebrans) & dicit *Dominus vobiscum, &c.* Bauldry, & Bislus *suprà*.

Diaconus verò, facta genuflexione, ut *suprà*, vertit se quidem versus populum, sed aliquantulum versus cornu Evangelii, sicut Celebrans, ne Sacramento terga vertat (Subdiaconus autem de suo loco non se movet) ibique stans, dicto *Dominus vobiscum* à Celebrante, cantat *Ite Missa est*; deinde Celebrans, & Diaconus, iterum se vertunt ad Altare, & facta de more genuflexione, cætera omnia peragunt, ut in Missa Sollemni celebrata coram SS. Sacramento, unde videantur ibi dicta.

VIII. Rubric. num. 8. pag. 190. *Legitur Evangelium S. Johannis, &c.* Celebrans, lecturus Evangelium S. Johannis, non signat Altare in principio Evangelii, sed tantum librum, aut tabellam dicti Evangelii, si ibi sit; in defectu verò dictæ Tabellæ, vel

Libri, signat solum se ipsum. Baudry *suprà* n. 13. Interim autem accenduntur Candelæ, gestandæ in processione, & si Chorus sit retro Altare, qui in Choro sunt, ut debito ordine ante Altare conveniant, se disponant; denique Sacerdos ad illa verba: *Et Verbum Caro, &c.* genuflectit aliquantulum versus Sacramentum. Gavantus *part. 2. tit. 14. n. 15.* & Bissus *lit. M. num. 222. §. 11.*

Hodie præter Missam Sollemnem, concessam in his Ecclesiis tantum, in quibus conservatur SS. Sacramentum (ut patet ex Decreto edito die 14. Junii 1659. & dato in nostro Indice sub *num. 336.*) quam etiam S. R. C. 10. Decembris 1703. annuente Sanctissimo D. N. Clemente Papa XI. die 12. Januarii 1704. declaravit non esse de juribus merè Parochialibus, & datur in nostro Indice sub *num. 567.* Præter, inquam, Missam Sollemnem, omnes aliæ privatæ Missæ prohibentur hac die in quocunque loco, non solum ex antiquo quodam Decreto S. R. C. quod affert Perlicus *de Offic. Sacerd. lib. 1. dub. 6. num. 40.* sed etiam ex Decreto recentissime edito à Clemente Papa XI. die 15. Martii 1712. & dato in nostro Indice sub *num. 620.* & ex aliis Decretis infra citandis, eadem dispositio clarè colligitur; scilicet ne hac die, præter unicum Missam Sollemnem Conventualem, dicantur aliæ Missæ; nam si hodie occurrerit Festum S. Josephi, vel Annunciationis B. M. V. (vel aliquo alio occurrente Festo de præcepto in aliqua Dicecesi, ut optime

advertit Halden *part. 1. tit. 20. §. 1. de Fir. §. in Cena Domini*) tunc non solum servandum erit præceptum vacandi ab operibus servilibus, sed etiam audiendi Missam, quare præscribitur, quòd ab Ordinariis locorum accuratè provideatur, ut aliquæ Missæ privatæ ante Missam Sollemnem celebrentur, ut possint Fideles adimplere præceptum audiendi Missam in dictis diebus Festis; id autem liquet ex Decreto edito à S. R. C. 13. Septembris 1692. & in nostro Indice sub *num. 501.* & ex alio pariter Decreto edito 12. Septembris 1716. annuente SS. D. N. Clemente Papa XI. 27. Septembris ejusdem Anni, & dato in nostro Indice sub *num. 632.* Cùm, inquam, in predictis Decretis præscribatur, quòd si Festum S. Josephi, vel Festum Annunciationis B. M. V. occurrat in Feria V. majoris hebdomadæ, debeat ab Ordinariis locorum provideri, ut aliquæ dicantur Missæ privatæ ante celebrationem solitæ Missæ Conventuales celebrandæ, ut facilius adimpleri possit præceptum à Fidelibus audiendi Sacram; aperte colligitur, quòd nullo occurrente Festo de præcepto, hac die non debeat celebrari ulla Missa privata, sed sola Missa Conventualis in quocunque loco. Immo post hanc Missam Sollemnem Conventualem, ne in dictis quidem diebus Festis potest hodie celebrari aliqua alia Missa sine gravi culpa, ut tenent Barbosa, Gobat, Caltepalans, & alii apud Bissum *lit. F. num. 44. §. 1.*

Pro Processione hujus diei.

IX, Rubric. n. 9. pag. 190. & Gavantus pag. 191. col. 1. lit. f. *Paratur locus, &c.* Ex Decreto S. C. super negotiis Episcoporum, & Regularium, allegato à Gavanto *hoc tit. lit. h.* supradictus locus debet esse intra Ecclesiam. Potest autem ornari etiam floribus, sive aliis rebus ad splendorem condu-

centibus, additis multis luminibus, sive et cera alba, sive etiam ex oleo, juxta qualitatem, & dispositionem apparatus; & notandum, quòd in hoc loco non debet poni Sacramentum expositum, ut fieri solet in Oratione quadraginta Horarum, vel in Festo Corporis Christi, sed debet poni in Capsula (cum Cur-

porali in fundo ejus extenſo) clave obſerata, collocanda in eminenti loco, ad quem aſcendatur per gradus; quæ Capſula ſit etiam pulchra, elaborata tam intus, quàm extrà; convenit etiam, ut ſupra eam ſit Baldacchium album, niſi talis eſſet apparatus variis uſidique picturis ornatus, ut Baldacchinum videatur ſuperfluum. Biſſus *lit. L. num. 131.*

Præterea collocari debent in eodem Altari ſex Candelabra cum totidem Cereis cereæ albe, non tamen Reliquiæ Sanctorum, neque Imagines. Halden *ſuprà*; Bauldry *part. 4. cap. 9. art. 1. num. 2.* & Hippolytus à Portu *ſuprà art. 3. Rubr. 8. in Adnot. num. 2.* Poni tamen poſſunt circum Angelorum ſimulacra candelas manibus tenentia, Bauldry *ſuprà num. 4. à Portu ſuprà.*

X. Rubric. n. 9. pag. 190. & Gavant. pag. 191. col. 1. lit. h. *Fit Proceſſo more ſolito, &c.* Finita Miſſa, Celebrans medius inter ſuos Miniſtros accedit ad medium Altaris, ibique genuſteſtant ad oram ipſius unico tamen genu, ut commodius ſurgere poſſint; tum unus poſt alium, præcedente Subdiacono, Bauldry *part. 3. cap. 11. art. 5. num. 3.* per gradus laterales cornu Epistolæ deſcendunt in planum Presbyterii, & ibidem Celebrans, deſiſtis Planeta, & Manipulo (ſicut & Miniſtri Sacri ſuos Manipulos deponunt) accipit Pluviale album præſentatum, adjuvantibus Ceremoniario, & Acolythis, ut docet Bralion *part. 3. cap. 1. num. 17.* vel Miniſtris Sacris, juxta Eccleſiarum conſuetudinem, & hæc eſt Praxis Romanarum Eccleſiarum, nec non ſententia Biſſi *lit. P. num. 226. §. 2.* Interim Sacriſta, vel aliquis Acolythus vadit ad locum, in quo Sacramentum reponi debet, ibique candelas accendit, & explicat Corporale in medio Altaris, ſi ſuper illud reponi debeat Calix cum SS. Sacramento, ut infra dicitur, præter ſcabellum, ſuper quod aſcendet Diaconus, ſi opus eſt, ut in Capſula SS. Sacra-

mentum reponat, & diligenter obſervet, utrum ibidem rectè omnia diſpoſita ſint. Interim in Choro diſtribuantur etiam ab aliquo Miniſtro candelæ cereæ albe, & faces, pro proceſſione, quæ etiam accenduntur, ut ſuprà inſinuimus. Bauldry *part. 4. cap. 9. art. 3. num. 1. 2. & 3.* Biſſus *ſuprà lit. P. n. 226. §. 2.*

Celebrans verò, ſumpto Pluviali, incedens per planum manibus junctis, & nudo capite, medius inter Sacros Miniſtros, tenentes hinc inde de more ſimbrias anteriores Pluvialis, ad medium Altaris accedit, ubi genuſteſcit utroque genu in plana terra cum præſatis Miniſtris Sacris, & etiam caput profundè inclinat cum iſdem, tum ſurgunt omnes, & ad inferiorem gradum Altaris genuſteſtant, ut colligi poteſt ex Ceremoniali Episcopi ubi genuſteſxi parumper orant. Nicolaus de Bralion *part. 3. cap. 17. num. 1.*

Interim duo Thuriferarii, cum ſuis Thuribus cum igne, & Naviculis, accedunt cum debitis genuſteſtionibus ad dexteram Diaconi, ita ut primus ſit ei proximior. Bauldry *ſuprà num. 4.* Biſſus *ſuprà.*

Celebrans ſurgit cum Miniſtris Sacris (ſed omiſſa omni genuſteſtione, quia non diſcedunt à loco, in quo ſunt) & ſtans imponit Incenſum, miniſtrante Diacono Naviculam, in Thuribulo primi Thuriferarii, non ſolum abſque Benediſtione, ſed etiam ſine oſculis; tum ipſe Thuriferarius paululum recedit, locum cedens ſecundo Thuriferario, in cujus Thuribulo pariter Celebrans Thus imponit ex priori Navicula, quam ideò Diaconus apud ſe retinet, quo facto, hic ſecundus Thuriferarius, facta genuſteſtione, accedit cum Thuribulo ad cornu Epistolæ, ibique genuſteſtus in plano manet, uſque ad initium proceſſionis incluſivè. Primus verò Thuriferarius, iterum facta genuſteſtione, accedit ad Diaconum, cui, poſt Naviculam ſuam receptam, porrigit

rigit Thuribulum, & parùm recedit, advertens (sicut omnes alii advertere debent) ut non vertat terga SS. Sacramento, quantum fieri potest. Bauldry *suprà* num. 8. Billius *suprà* §. 2. Vinitor *part. 6. tit. 8. num. 17.*

Posito incenso in duobus Thuribulis, Sacerdos, & Ministri Sacri genuflectunt, & statim Diaconus eidem Celebranti genuflexo Thuribulum à primo Acolyto acceptum tradit sine osculis. Bauldry *suprà* n. 9. Billius *suprà*, & Vinitor *suprà* n. 18.

Tum Celebrans incensat Sacramentum super Altare positum suo velo cooperatum, elevantibus interim Ministris Sacris simbrias anteriores sui Pluvialis, & se inclinantibus cum Celebrante, ante, & post dictam incensationem, quo facto, reddit Celebrans Thuribulum Diacono, & hic primo Thuriferario, qui, eo accepto, facta genuflexione, pergit ad cornu Evangelii, & ibi manet genuflexus è regione alterius Thuriferarii. Hi autem duo, acceptis Thuribulis, incensare non debent Sacramentum, nisi durante Processione. Bauldry *suprà* num. 9, & 10. Billius *suprà* §. 3. Vinitor *suprà* num. 19.

Dum hæc peraguntur, paululùm retro dictos Ministros debent constitui, qui delatari sunt hastas Baldacchini, qui quidem ibidem manebunt genibus flexis, donec omnes de Choro, præmissa SS. Sacramento genuflexione, egrediantur ad Processionem, & tunc surgentes, facta postea ibidem genuflexione, pergunt ad Baldacchinum, & illud ante medium viæ in exitu cancellorum, sive Presbyterii pro situ loci constituent, ubi manebunt genuflexi, tenentes ejusdem hastas, donec sub Baldacchinum ingrediat Celebrans; & ita disponentur, ut digniores ferant hastas anteriores, & ex illis digniori debetur ea, quæ est à dexteris Celebrantis, sive antè, sive retrò, utpote dignior, juxta dispositiones Ceremonialis Pape, & Ceremonialis Episcoporum allegatas à Gavanto *hoc tit. lit. p.* Interim etiam

Subdiaconus, qui defert Crucem, facta cum eis genuflexione, accipiet Crucem, & medius inter duos Ceroferarios, pergat ad planum ante medium Presbyterii, paulò remotius ab Altari, & Baldacchino, ubi stans cum Ceroferariis expectabit, donec inchoetur Processio.

Dum etiam prædicta omnia peraguntur, Magister Ceremoniarum imponit super humeros Celebrantis velum oblongum perpalchrum, quod firmabitur aciculis, vel vitis sericis, ne per viam decidat, ut supra innuimus; deinde Celebrans cum Ministris Sacris ad secundum gradum Altaris ascendit, & statim Diaconus progreditur ad suppedaneum Altaris, ubi genuflectit unico genu, absque capitis inclinatione, & mox surgit (interim Celebrans cum Subdiacono genuflectit in suppedaneo) & ad cantelum firmat velum Calicis vitæ serica albi coloris. Deinde cum debitis reverentiis accipit dextera nodum, sinistra pedem Calicis. *Memoriale Rituum majoris hebdomada cap. 2. §. 9. num. 5.* Tum præfatus Diaconus per latus suum sinistrum, seu per eam partem, quæ respicit cornu Evangelii, se convertit ad Celebrantem, cui Celebranti genuflexo ipse Diaconus stans supradictum Calicem reverenter tradit; Billius *suprà* §. 3. Bauldry *suprà* num. 11. qui Celebrans illum accipit sinistra per nodum, submititens eam velo, & dexteram ponit super Calicem, super quem Diaconus extendit extremitate ambas veli humeralis, & mox Celebrante surgente, Diaconus genuflectit, & Sacramentum adorat. *Memoriale Rituum supra num. 6.*

Celebrans verò tenens prædictum Calicem ambabus manibus, ut supra, ascendit in planum suppedanei, & vertit tenens Altari; interim Ministri Sacri cum debita genuflexione, hoc est unico genu, mutant loca; ita ut Diaconus incedat in Processione à dexteris, & Subdiaconus à sinistris

Celebrantis hinc inde; & ambo sic assistentes, fimbrias anteriores Pluvialis elevant, & cum opus est, brachia ejus sublevant; & tunc, & non prius incipitur per Cantores ad huc genuflexos: *Pange Lingua &c.* Memoriale Rituum *suprà* num. 7. & 8. Horatius Christiani *Stell.* 3. cap. 8. num. 8. & 9. Bauldry *suprà* num. 12. & 13. Bissus *suprà* § 3. Turrius *part.* 3. *sect.* 2. cap. 1. §. *Facta brevi oratione.*

Advertere lubet hoc loco, quòd Ceremoniarum, vel aliquis alius, dum Celebrans descendit, gestans Sanctissimum Sacramentum; & quodcumque opus erit, elevet extremitatem anteriorem vestis ejusdem Celebrantis: Bauldry *suprà* num. 14.

Congruum etiam esset, dum Celebrans descendit per gradus Altaris, adhibere umbellam sericam, & albi coloris (ut dicemus in Processione, quæ fit in Festo SS. Corporis Christi) quæ ferri deberet ab aliquo supra caput Celebrantis, eam elevando in subdium Baldacchini per totum spatium, quod interest ab Altari ad Baldacchinum, ne SS. Sacramentum absque honoris tegmine, ne per breve quidem spatium, deferatur. Baruffaldus in *Comment. ad Rituale Romanum de Proc. SS. Corp. Christi tit.* 80. §. 3. n. 17.

Notandum præterea, quòd supradicti Ecclesiastici, Episcopo celebrante, parati cum Pluvialibus albi coloris, sed sine Stolis, ipso verò non celebrante cum Gottis tantum, quando Celebrans incipit descendere, debent tenere hastas Baldacchini sibi ab Acolythis porrectas. Regulariter autem Baldacchini hæc solent in medio Presbyterio elevari, si tamen commode fieri potest: Baruffaldus *suprà* num. 17. Bissus *suprà*. Duo verò supradicti Thuriferarii eodem tempore hinc inde ante Baldacchinum se constituunt, ut graviter, & modeste semper in eo situ procedant, facie adinvicem versa, ne terga vertant Sacramento. Bauldry *suprà* num. 17. Bissus *suprà* §. 4.

Intonatis duobus primis versiculis prædicantur. *Gavant. Rubr. Miss.*

ei Hymni, surgent omnes, & per viam longiorem intra Ecclesiam procedent ad locum præparatum, seu ad Sacellum, ubi reponendus est Calix cum Sanctissima Hostia. Procedent, inquam, ordine sequenti.

XI. Rubr. num. 9. pag. 190. & Gavant. pag. 191. col. 1. lit. i. *Subdiacono parato Crucem ferente, &c.* Primò procedunt Laici, si qui sunt cum facibus accensis. Bauldry *suprà*; Bissus *suprà* §. 4. tum Subdiaconus cum Cruce, medius inter duos Ceroferos, qui nunquam genuflectunt, nec etiam SS. Sacramento; Castaldus *lib.* 3. *sect.* 6. cap. 4. n. 5. Corfettus *tract.* 1. *part.* 1. cap. 16. n. 12. Caramuel *apud Tonellium lib.* 2. n. 3. Bissus *lit.* C. n. 559. *lit.* F. n. 42. §. 14. & 17. *lit.* G. n. 20. & 21. *lit.* P. n. 226. §. 2. cum Gavant; vertentes se erga Ecclesiam, incipiunt procedere lentè, & graviter, post quos sequuntur alii de Clero, bini & bini, cum candelis accensis, ut *suprà*, præmissa genuflexione utroque genu SS. Sacramento, præcedentibus inferioribus; gestant autem candelas dextera manu, vel sinistra respectivè, prout diximus agendo de Processione quadraginta Horarum *part.* II. *tit.* 14. n. 19. post seniores de dicto Clero, octo Cappellani, vel Acolythi, cum funalibus eodem modo accensis, ibunt hinc inde ante Baldacchinum, quatuor pro qualibet parte, & post eos duo Thuriferarii, gestantes respectivè manu sinistra Naviculam, & manu dextera Thuribulum, vel è contrà, & incensantes continuè Sacramentum; non eo modo, quo ad elevationem in Missa, & Benedictionem ejusdem Sacramenti fieri solet, quippe qui inter ambulandum esset valde incommodus; sed Thuribulum à manu dextera pendens, ab eo, qui est à sinistris Celebrantis, ab eo verò, qui est à latere dextero, è manu sinistra, graviter, & modeste alternatim movente, tractibus tamen longioribus erga Sacramentum productis, ut ne dum ei viam sternere, sed ipsum quoque incensare verè dici possint. Gavantus *hoc tit.* *lit.* q. & Bissus *lit.* P. n. 226. §. 4. & *lit.* F. n.

45. contra *Quart. de Process. sect. 3. punct. 3. quast. 5.* sed juxta communioem praxim, præsertim Basilicarum Urbis.

XII. Rubr. n. 9. pag. 190. & Gavant. pag. 191. col. 2. lit. p. *Sub Baldacchino, &c.* Post hos omnes ibit Celebrans, medius inter Diaconum & Subdiaconum, sub Baldacchino, tenens elevatum Calicem ferè ob oculos, quos defixos modestè semper habebit in eum, & voce submissa recitabit cum Ministris Sacris devotè præfatum Hymnum *Pange lingua, &c.* & alios, ac etiam Psalmos, si opus sit; deferentibus verò hastas Baldacchini eisdem qui supra, cum Pluvialibus albis, prout diximus supra, quibus deficientibus non debent adhiberi Stoleæ, sed sufficienti Cottæ, ut notat Gavantus *hic*. Verùm juxta praxim Ecclesiæ Lateranensis, & aliarum Basilicarum Urbis, deferunt tales hastas octo Seniores, & Digniores de Choro, non quidem Pluvialibus, sed solo suo habitu choralis induti.

Prælati, si qui aderint, incedent post Celebrantem, primò quidem Digniores, deinde minùs Digni; Castaldus *supra cap. 4. n. 4.* Advertant autem posteriores procedentes de Clero, ut non nimis elongentur à Celebrante, ne SS. Sacramentum sine lumine deferatur, ad quod attendere omnino debet Ceremoniarius, sicut ad alia omnia, & ideò neque candelam, neque locum specialem habere debet, ut omnibus provideat, & præsertim ut Clerus modestè procedat; quare nunc huc, nunc illuc pergere debet, ad omnia dirigenda. Bauldry *supra n. 18.* Biffus *supra §. 5.*

XIII. Rubr. n. 9. pag. 190. & Gavant. pag. 191. col. 2. lit. r. *Cantatur Hymnus Pange, &c.* Interea verò, dum fit Processio, cantatur, ut innuimus supra, Hymnus *Pange lingua, &c.* interponendo pausam aliquam inter versus, longioris, vel brevioris via ratione attentæ. Biffus *lit. P. n. 226. §. 3.* inchoantibus unamquamque stropham duobus Cantoribus, & toto Choro cætera proseguen-

te. Cum dicentur hi duo versiculi: *Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui,* decet ut omnes (præter Subdiaconum Crucem ferentem, & Ceroferarios, qui stantes se tunc convertere debent ad SS. Sacramentum) intra Ecclesiam tunc genuflectant versùs SS. Sacramentum, si commodè possint; Celebrans verò cum Ministris, & hi qui ferunt Baldacchinum, sistent interim immoti. Finis prædictis versibus, omnes surgent, & facta simul genuflexione, convertentes faciem ad Crucem, cæptum iter peragent. Gavantus, & Cerem. *Monast. lib. 4. cap. 8. §. 8.* Verùm melius erit, si una vel altera stropha repetatur ante prædictos versiculos, ut deferentes candelas, & faces, non habeant opus genuflectere in via, & illi versiculi dicantur, cum omnes ante Altare, in quo repositus debet SS. Sacramentum, fuerint genuflexi. Biffus *lit. P. n. 226. §. 3. & lit. F. num. 4. §. 15.* itemque *lit. T. num. 10.*

XIV. Rubr. num. 9. pag. 190. & Gavant. pag. 191. col. 2. lit. l. *Illud primò super Altare, &c.* Cum ad Sacellum pervenerint Subdiaconus, & Ceroferarii, sistent se è regione prædicti Sacelli, aliquantulum recedentes è medio, ita ut aditus pateat procedentibus, & nullum impedimentum afferant Celebranti, & aliis; tum Clerus dividatur in duas partes hinc inde, ut Thuriferarius, Ministris Sacri, & Celebrans sub Baldacchino commode transire possint per medium illorum; juvenes remaneant prope Crucem, seniores verò ex ordine procedant ultra, ita ut proximiores sint Sacello, sive Altari, & omnes hinc inde stabunt facie adinvicem conversi, usque ad adventum Sacramenti & tunc omnes ante illud genuflectunt utroque genu, & sic manent genuflexi versùs Sacellum, donec inde recedant. Gerlacus *Vinitor supra n. 21.* Memoriale Rituum *supra n. 10. & 11.* Castaldus *lib. 3. sect. 6. cap. 4. num. 5.*

Si verò in hac Processione sint Laici, seu Confratres, & multus sit Clerus, tunc omnes procedentes in simplicem gyrum se disponunt, pri-

primam gyrum faciunt prædicti Laici, seu Confratres, secundum Clerici, & Beneficia- ti, seu Mansionarii, tertium anteriorem Canonici, ita tamen, ut semper juniores singularum gyrorum maneant prope Crucem hinc inde, seniores verò sive Digniores sint Cappellæ seu Sacello proximiores; Memoriale Rituum *suprà num. 11.*

Celebrans cum Sacramento, statim ut ingressus fuerit Sacellum, sive Cappellam, Accolythi resumunt hastas Baldacchini, illud asportantes ad locum suum, vel ad portam Cappellæ, & supradicti Hastiferi parati locum suum petunt, & ibi manent genuflexi, ut alii. Memoriale Rituum *suprà num. 13.* Subdiaconus verò, seu Cruciferarius, & Ceroferarii, postquam omnes transierint, statim collocant se è regione Sacelli, in medio gyri, illum claudentes, & omnes, præter supradictum Cruciferarium, & Ceroferarios, manent ut *suprà*, genuflexi, conversa facie ad Sacramentum. Memoriale Rituum *suprà num. 14.*

Postquam igitur Celebrans ingressus fuerit Cappellam, seu Sacellum, Thuriferarii cessant à thurificatione, post quam etiam aliquantulum se retrahunt, ut Celebranti, & Ministris locum cedant. Bauldry *suprà n. 22.* Bullus *lit. F. n. 42. §. 14.*

XV. Gavant. pag. 191. col. 2. ead. lit. f. *Dum incensatur Sacramentum, &c.* Interim Cantores in cantu pio & devoto cantant: *O salutaris Hostia, &c.* vel *Tantum ergo Sacramentum, &c.* donec Sacramentum fuerit per Celebrantem incensatum, & per Diaconum repositum, ut colligitur ex Ceremoniali Episc. *lib. 2. cap. 23. §. 13.* & ex Gavanto *hic.*

Celebrans & Ministri Sacri ascendunt ante supremum gradum Altaris, scilicet ante suppedaneum; Memoriale Rituum *suprà n. 15.* & Diaconus statim super suppedaneum, ubi genuflectit, quasi vertens renes ad cornu Epistolæ; Bauldry *suprà n. 22.* & Celebrans stans porrigit Calicem cum Sacramento Diacono, ut *suprà* genuflexo, remotis prius

per eundem Diaconum veli humeralis extremitatibus; Memoriale Rituum *suprà*; quem Calicem prædictus Diaconus reverenter accipit, deinde surgit, & conversus ad Celebrantem paululum expectat, donec Celebrans genuflexus adoraverit SS. Sacramentum, quod semper facit in casu simili, deinde ponit Diaconus devotè Calicem super Corporale in medio Altaris extensum, cavens ne terga vertat Celebranti genuflexo. Rubric. Missalis *suprà*, Claudius Arnaudus in *Fer. V. in Cena Domini.* Turrinus *part. 3. sect. 2. cap. 1. §. Descendit.* Corlettus *tract. 1. part. 2. cap. 6. n. 16.* Vinitor *suprà n. 24.*

XVI. Rubr. num. 9. pag. 190. & Gavant. pag. 191. col. 2. lit. t. *Reponit in Capsula, &c.* His tamen non obstantibus, Ceremoniale Episc. auctoritate Benedicti XIII. recens cognitum *lib. 2. cap. 23. §. 13.* præscribit, quòd Diaconus, accepto Calice, ut *suprà*, ipsum reponat non super Altari, sed in loco præparato, id est, ut explicat Memoriale Rituum *suprà num. 17.* in loculo, sive capsula præparata super Altari, non tamen illam tunc claudens, nisi facta incensatione Sacramenti; idem etiam docet Horatius Christiani *sect. 3. cap. 8. num. 16.*

Ex supradicta igitur Rituum variatione sciendum est, quòd quando Missale, & Ceremoniale apertè differunt in præscribendo aliquo Ritu, ut in locis supracit. non idè ita tibi contradicere credendum est, ut unum prohibeat, quòd alterum præscribit, sed potius utroque modo talem Rituum observari posse. Missale igitur præscribit, quòd Diaconus ponat Calicem super Corporale in medio Altaris; Ceremoniale verò, quòd deponat super Altari in loco præparato, id est, in capsula (quæ tamen claudi non debet, nisi facta incensatione) quòdcumque horum fiat, Rite ac legitime fiat; Nicolaus de Bralio in Appendice *3. cap. 1. n. 5.* quamvis tamen Ritus à Missali præscriptus relinqui possit Ecclesiis Parochialibus; alius verò Ritus à Ceremoniali præscriptus Ecclesiis Cathedralibus,

libus, ob particularem, & præcipuam quandam rationem (pro quibus præsertim est Ceremoniale Episc.) relinqui potest, ut à simili tradit Nicolaus de Bralione *part. 3. cap. 14. num. 8.*

Diaconus itaque, deposito in medio Altaris, vel in Capsula, ut supra, SS. Sacramento; tum facta genuflexione, surgit, & accedit ad dexteram Celebrantis, ubi manet genuflexus, sicut Celebrans cum Subdiacono, qui genuflectere debuit, statim ac Diacono Celebrans Sacramentum dederit in inferiori Altaris gradu. Gradus autem iste inferior Altaris, in quo genuflectere debet Celebrans, & iterum in incensatione, & post eam denuo in eodem genuflectet, diversimodè à Rubricistis intelligitur. Alii enim volunt, quòd sit gradus primus, alii quòd sit infimus, ut advertit Sarnellius *Epist. Eccles. tom. 8. epist. 26.* Praxis tamen Urbis, omnium Rituum Magistra, est, ut ad infimum gradum descendat; ibique etiam suo tempore genuflexus incensationem faciat: Baruffaldus de *Proessione in Festo SS. Corporis Christi. 8. n. 64. & 65.*

Dum genuflexus est Celebrans, per Ministros Sacros, vel per Ceremoniarium, ut ait Horatius Christiani *sect. 3. cap. 8. num. 17.* amovetur ex ejus humeris velum oblongum, quod Diaconus, vel Ceremoniarius tradit alicui Ministro non occupato, qui illud ponit in aliquo loco congruo. Bauldry *suprà n. 22.* Bissus *lit. F. n. 42. §. 15.* Vinitor *suprà n. 24.* Postea surgit Celebrans (sicut & Ministri Sacri surgunt, ut statuit in sua speciali instructione Clemens XI. de ordine servando in Oratione quadraginta Horarum, quam supra per extensum dedimus) ibique paulò retrócedens, Ceremoniale Episc. *lib. 2. cap. 23. §. 13.* stans imponit incensum in uno ex Thuribulis sine benedictione, ministerio Diaconi sine oculis; tum Celebrans cum Ministris Sacris genuflectit iterum super infimum gradum, & sumpto Thuribulo, ter incensat Sacramentum suo velo tectum, Mi-

nistris elevantibus partes anteriores Pluvialis, & profundè inclinantibus cum Celebrante, antè, & post. Bauldry *suprà n. 23.* Bissus *suprà n. 15.* Vinitor *suprà n. 25.*

Finita incensatione, Celebrans tradit Thuribulum Diacono, & hic Thuriferario, qui Diaconus postea ascendit ad Altare, genuflectit, & statim surgit, tum accipit Calicem cum Sacramento, & reponit super Corporale in Capsula, ut supra; (si tamen locus esset ita paratus, ut commodè à Diacono non posset poni Sacramentum in sua Capsula, tunc alius Sacerdos, cum Cotta, & Stola, poterit id præstare) deinde genuflectit, & Capsulam claudit, & obserat clavi, quam dabit illi, ad quem spectat, nempe Sacristæ, vel Ceremoniario. Bauldry *suprà num. 24.* Bissus *suprà §. 16.* Turrinus *part. 3. sect. 3. cap. 1. §. Diaconus,* & alii.

Si verò prædictus Calix fuerit statim depositus in Capsula preparata super Altari, tunc Diaconus, facta, ut supra, genuflexione SS. Sacramento, surgit, & clausa Capsula, clavi obserat, ut supra adnotatum est.

Clauso Sacramento in Capsula, & Diacono ad dexteram Celebrantis regresso, omnes genuflexi (exceptis Cruciferario, & Ceroferariis) aliquantulum orant. Bauldry *suprà n. 25.* Bissus *suprà §. 17.* Turrinus *suprà §. Clauso ostiolo.* Interim colliguntur cerei, asportantur, & extinguuntur. Memoriale *suprà n. 19.*

Facta oratione, surgunt Celebrans, & omnes alii; iterum genuflectunt, & surgunt, postea redeunt in Sacristiam, præcedentibus Thuriferariis, quos sequitur Subdiaconus deferens Crucem, medius inter Ceroferarios habentes candelabra cum candelis accensis, Bauldry *suprà n. 26.* Corsetus *tract. 1. part. 2. cap. 6. n. 17.* deinde Celebrans, medius inter Sacros Ministros elevantes fimbrias anteriores Pluvialis; ibique facta profunda inclinatione nudo capite Imagini, vel Crucis, de more suas vestes deponunt. Bauldry *suprà n. 27.* Bissus *suprà n. 17.*

Cete-

Ceteri verò de Clero accedunt ad Chorum, & ibi dicunt Vesperas, demissa, sed intelligibili voce, & sine cantu, quo tempore ad Altare duæ candelæ ardere debent. Bissus *lit. H. n. 24. §. 6.* vel potius sex, sicut in Missa. Bauldry *sup. n. 28.* Celebrans autem, & Ministri Sacri, depositis vestibus, seu paramentis albis, & sumptis à Celebrante & Diacono Stolis violaceis, si sit opus, vadunt etiam ipsi ad Chorum, pro dicendis Vesperis; quòd si numerus Clericorum sit copiosior, possunt remanere in Sacristia, ibique, vel alibi Vesperas ex se dicere, submissa voce. Bissus *lit. F. n. 42. §. 18.* Bauldry *supra n. 27.*

Interim ex Altari majori transferuntur in Sacristiam Sanctorum Reliquiæ, si quæ super eodem fuissent depositæ inter candelabra, per duos Cappellanos cum Stolis, & cum duobus Acolythis lumina gestantibus. Memoriale Rituum *suprà num. 2. pag. mihi 137.* Rursus eodem tempore omnia, quæ erant super Altare, & super Credentiam, Clerici reportant in Sacristiam, & aciculas de Mappis Altarium removent, nisi id prius factum fuerit, ut *suprà dictum est*, ut facillime, & promptius dicta Altaria denudari possint. Bauldry *suprà n. 31.*

Dum dicuntur in Choro Vesperæ, aliquis Sacerdos, Cotta, & Stola alba paratus, & aliquis Clericus cum velo humerali, vadunt ad Altare, ubi adhuc est Pyxis cum Particulis consecratis, inservientibus duobus, vel quatuor Acolythis, quod est decentius, cum laminibus, & prædicto Clerico, pro velo humerali imponendo super humeros Sacerdotis, qui cum debitis genuflexionibus, Pyxidem accipit, quam ponit non quidem in eadem Capsula, in qua paulò antè fuit repositus Calix, quem Celebrans detulit in Processione, ut vult Gavant. *infra num. 20.* cum hic nullius ferme Ecclesiæ sit usus, sed poni debet dicta Pyxis in aliquo alio decenti loco, nimirum vel in aliqua Cappella ab Ecclesia segregata, vel in aliquo Tabernaculo exi-

stente in Sacrario, quæ quidem consuetudo hodie est ferè communis omnium Ecclesiarum. Dum Sacerdos deferret prædictam Pyxidem, supradicti duo, vel quatuor Acolythis, cum Cottis, & facibus ardentibus, præcedant, &c. Asportata dicta Pyxide, lampades, & cerei, si qui sunt per Ecclesiam accensi, extinguuntur, solum illis relictis accensis, qui sunt in Altari, ubi est SS. Sacramentum. Bissus *suprà §. 19.* & duobus saltem candelabris ad Altare majus, usque dum cantantur Vesperæ.

His omnibus peractis, solet etiam è vasis Ecclesiæ removeri Aqua benedicta; nihilominus quia super hac communi praxi nulla habetur Rubrica, nullum Decretum; idcirco aliqui insurgunt contra hanc consuetudinem, dicentes, hac die, & sequenti Feria VI. in Parasceve, non esse tollendam ex fontibus Ecclesiarum Aquam benedictam, sed adhuc in eis asservari debere prædictis diebus, sicut in more est omni alio tempore. Qui hanc opinionem defendunt, moventur ex Decreto Alexandri Papæ I. quod habetur in *Canone Aquam de consecrat. distinct. 3.* & clarius in Lectione nona, quæ de eodem Sancto Pontifice legitur die 3. Maji, in Festo Inventionis S. Crucis, ubi legitur: *idem decrevit, ut Aqua benedicta sale admixto perpetuo in Ecclesia asservaretur.* Ex quo inferunt adherentes huic sententiæ: ergo nunquam deesse debet Aqua benedicta in Ecclesia. Addunt, id ipsum confirmari ex Rubricis Ritualis Romani, præscribentibus asperisionem Aquæ benedictæ Infirmis, quibus administratur SS. Viaticum, & Sacramentum Extremæ unctionis, necnon Cadaveribus Defunctorum, quæ etiam his diebus Aqua benedicta reverà in Ecclesiis asperguntur; unde non debet supponi, vasa Ecclesiæ non continere prædictam Aquam; denique adducunt in favorem suæ sententiæ Rubricas Missalis Romani in die Sabbati Sancti, quibus præscribitur, quòd: *dicta Nona, Sacerdos, &c. stantibus sibi Ministris cum Cruce,*

& Aqua benedicta : & infra subnectitur : *deinde prae dicta grana incens, & ignem ter aspergit Aqua benedicta*, ex quibus inferitur, quod Rubrica supponit, existere in Ecclesia Aquam benedictam. Non enim dicit, quod fiat Aqua benedictio, sicut dicit, quod fiat benedictio novi ignis, & quinque granorum incens. Et supponit eadem Rubrica, non deesse in Ecclesia Aquam benedictam, nedum in die illo Sabbati, sed nec etiam in aliis duobus diebus praecedentibus.

Si dicatur, quod pro antedictis functionibus, nimirum pro Sacramentorum administratione, pro Defunctorum Exequiis, & pro Benedictione quinque granorum incens, & novi Ignis, servari debet illis diebus Aqua benedicta in aliquo vase, & in aliquo loco remoto; respondent Auctores hujusce sententiae, quod id ipsum est contra Ecclesiam institutum, quae vult, ut Aqua benedicta perpetuo sit Fidelibus exposita in vasis prope fores Ecclesiarum, ut Fideles Ecclesiam ingredientes statim aspergi possint, & à levioribus noxis mundari; praeterea hoc ipsum foret hovum Ritum in Ecclesiam inducere, quod sine auctoritate Ecclesiae fieri non potest; haec, & alia praefati Auctores, inter quos recensentur Enioannes in *allegationibus de Aqua benedicta*, quem refert per extensum P. Torrecilla *variar. consult. moral. tom. 3. consult. 17.* Michael de Paulo in *ord. rec. Div.*

Offic. Anno 1685. die 19. Aprilis. Antonius de Castelleras pariter in *ord. rec. Div. Offic. Anno 1690. die 23. Januarii*, qui libelli fuerunt ordinati pro omnibus Hispaniae Diocesis, & eorum Auctores citat idem Enioannes in *dicta allegat. n. 1. & 2.* item Auctore Ceremonialis FF. Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum *part. 1. cap. 3. §. 2. n. 2. & part. 3. cap. 1. §. 5. n. 9.* Bartholomaeus de Ollalla Sac. Ceremoniarum Magister in Regia Cappella Caroli II. Hispaniarum Regis in *Ceremoniali Romano pro Missa Sollemni num. 651.* Hanc sententiam tenet etiam Illustrissimus Dominus Josephus Gale Archiepiscopus Panormitanus, die enim 13. Martii 1728. sequens publicari iussit Editum: *Di più vogliamo, che nelli fonti soliti stare nell' ingresso delle Chiese (nelli detti giorni di Giovedì, e Venerdì Santo) vi si ponga l'acqua benedetta, conforme si costumava in ogni tempo.* Contrariam tamen sententiam tuetur supra citatus P. Torrecilla in *dicta consult. per totam*, ubi contrarium Ecclesiarum Hispaniae usum, nostram nempe communem Italiae consuetudinem, approbat, ac verum ut licitam, sed etiam ut obligatoriam, defendere conatur, sed levibus momentis, ut asserit Auctor Ordinis Divini Officii ad usum PP. Cappuccinorum pro Anno 1737. in calce sui Directorii, Panormi editi; ex quo haec colligere potui.

Pro Altarium denudatione,

XVII. Gavant. pag. 192. col. 1. num. 12. *Procedat autem Celebrans, &c.* Dum dicuntur Vesperae, ut inhuimus supra; Celebrans se parat in Sacristia Stola tantum violacea super albam in modum Crucis ante pectus, & Diaconus Stola violacea Diaconali super sinistrum humerum, & Subdiaconus sola alba, & ita omnes sine Manipulis, vespere peractis, ut habet Ceremoniale Episc. *lib. 2. cap. 13. §. 13.* procedunt ad denudationem Altaris majoris, Thuriferario sine Thuribulo,

& Ceroferariis sine Candelabris praecedentibus, manibus junctis, & nudo capite; deinde Ceremoniarius etiam sine Birreto, & manibus junctis procedit; tum Subdiaconus, & post eum Diaconus, & ultimus Celebrans, & hi tres unus post alium recto capite, & manibus junctis, Turinus *part. 3. fol. 1. cap. 2. §. Ubi Celebrans, & part. 3. fol. 2. cap. 1. §. Vesperis peractis*, contra Bauldry *part. 4. cap. 9. art. 4. num. 1.* qui vult, quod Celebrans sit in medio Diaconi à dexteris, &

Subdiaconi à sinistris, sed veriùs unus post alium procedere debent, ut ipsèmet Bauldry vocat *part. 4. cap. 3. art. 2. num. 4.* Ratio autem est, quia in tantum medium habent Celebrantem aliquando, in quantum habet Pluviale, cujus simbrias anteriores sustinere debent, ut docet Ceremoniale Episc. *lib. 1. cap. 15. §. 14.* Quando verò Celebrans non habet Pluviale, tunc Diaconus immediate precedit ante Celebrantem, & Subdiaconus ante Diaconum, manibus junctis, Ceremoniale *suprà §. 13.* si Chorus sit retro Altare majus. Castaldus *lib. 3. sect. 6. cap. 4. n. 11.* vult, quòd ad denudationem Altaris bini quilibet de Choro suo ordine accedant intra Presbyterium, ibi per gyrum Chorum ordinantes, quorum ultimus omnium sit Celebrans paratus.

Cum autem ad Altare majus pervenerint, omnes genuflectunt unico genu, excepto solo Celebrante (immò si Ministri Sacri sint Canonici, neque ipsi genuflectunt) qui tantum ei profunde se inclinat. Bauldry *suprà art. 4. num. 2.* Deinde cum Ministri Sacris ascendit ad Altare, ubi incipiens denudationem, simul incipit mediocri voce, ita ut audiat à Choro, & sine cantu, Antiphonam: *Diviserunt sibi, &c.* quam omnes de Choro eadem voce prosequuntur: Castald. *lib. 3. sect. 6. cap. 4. §. 11.* Nicolaus de Bralio *part. 3. cap. 9. num. 12.* Turrinus *suprà, &c.* Horatius Christiani *sup. num. 7.* & Memorabile Rituum *sup. num. 2.* contra Bauldry *part. 4. cap. 9. art. 4. num. 3.* Bissium *lit. A. num. 293. §. 2.* & Gerlacum Vinitorem *part. 6. tit. 9. de Denudatione Altaris tit. 3.* qui voluit, quòd prædicta Antiphona non dupliciter, sed ea incepta, statim in Choro dicatur Psalmus. Dicta igitur à Choro tota Antiphona, statim omnes prosequuntur Psalmum: *Deus, Deus meus, respice in me, &c.* quem alternatim eadem voce dicunt, & dum recitatur prædictus Psalmus, omnes in Choro stant, & hæc est Praxis Sacrosanctæ Ba-

silicæ Lateranensis. Recitato, & terminato dicto Psalmo, repetitur Antiphona.

Celebrans postquam Antiphonam inceperit, illam eodem tempore, quo Chorus, cum Ministris suis prosequitur paulò humiliori voce, ac etiam cum ipsis alternatim dicit totum Psalmum; & in fine repetit, & simul ipsi Ministri cum eo, Antiphonam integram: Nicolaus de Bralio *sup. num. 13.* Interim denudans Altare, cum Ministris Sacris amovet primò Tobaleam superiorem, mox alias: Horatius Christiani *sup. num. 8.* Tum pallium, & alia ornamenta, relicta tamen Cruce, tecta velo violaceo, cum Candelabris super Altare; auferuntur etiam cortinæ, tentoria, credentia, & alia, si adsint; Bauldry *suprà art. 6. num. 2.* ita etiam quæ sunt tapetia in Choro. Postea accedunt eodem ordine, quo *suprà*, ad denudanda alia Altaria. Bissium *lit. A. n. 293. §. 2.*

Si verò ante perfectam denudationem Altarium esset finitus in Choro prædictus Psalmus, non ideo repetitur, sed tamen curent in Choro, ut illum magis morosè, vel celerius dicant, pro numero Altarium denudandorum, ut, si fieri possit, dicatur Psalmus, quousque Altaria omnia sint denudata: Bissium *sup. §. 3.* Bauldry *suprà.* Vinitor *sup. §. 3.* Malden *part. 1. tit. 20. §. 1.*

Ubi verò copiosus est Altarium numerus, eodem tempore, quo Celebrans denudat Altare majus, alii Sacerdotes, Cotta, & Stola violacea induti, vel alii Ministri inferiores, poterunt illa denudare, recitando dictum Psalmum; Nicolaus de Bralio *sup. n. 14.*

Acolythy omnia in Sacristiam asportabunt, alii Cereos extinguunt, alii vascula cum floribus amovebunt, alii pallium, alii lintheamina è Credentia deferent, alii tapetum, alii Ciborium conopeo violaceo potius quàm nigro cooperient, ut hoc loco docet etiam

Ga-

Gavantus, cujus Ostiolum apertum relinquunt. Tandem denudatis Altaribus, omnia Acolythi amovebunt, nihil in his relinquentes, nisi, ut suprà dictum est, Candelabra, & Crucem in medio coopertam. Horatius Christiani *sup.* n. 9. Memoriale Rituum *sup.* §. 13. à n. 1. Quin collocetur, ut aliqui faciunt, in medio Altaris majoris Crux grandioris magnitudinis, diversa ab ea, quæ erat inter Candelabra, velo violaceo, vel nigro cooperta, & die sequenti à Celebrante detegenda. Crux enim, quæ inter Candelabra reperitur, amoveri non debet, nisi die sequenti à Diacono, ut illam porrigat Celebranti, ut eam detegat cum ea Sollemnitate, quæ à Rubricis præscribitur, & quæ à nobis declarabitur infrà. Hoc liquet ex Cereemoniali Episcoporum, impresso sub Innocentio X. ut videbimus infrà, ubi in tabula delineata apparet Crux detegenda, & est eadem, quæ inter Candelabra solet collocari, non verò alia diversa, & quæ, terminata ejusdem Crucis adoratione, iterum super suo pede inter Altaris Candelabra reponitur Feria VI. sequenti.

Completa Altaris majoris denudatione, totoque Psalmo supradicto, & repetita ejusdem Antiphona, Omnibus datur signum cum crotalo, ut fit in Salutatione angelica, loco signi meridiani, & interim omnes genuflexi orant. Facta brevi Oratione, omnes surgunt, & adorant unico genu Crucem, quæ ex nunc per hoc triduum usque ad Nocturnam Sabbati Sancti inclusivè hac genuflexione colitur ab omnibus transeuntibus ante illam. Gavantus, & Memoriale Rituum *sup.* num. 6. deinde pergunt omnes in Sacristiam, debito servato ordine, sive ad faciendum mandatum, si mane fiat. Bauldry *sup.* n. 5. Horatius Christiani *sup.* n. 12.

Prædictæ denudationis Altarium mentio-

nem faciunt Isidorns *de Offic. Eccles.* lib. 1. cap. 28. Alcuinus *de Divin. Offic.* cap. de *Cena Dom.* Amalarius *lib. de Eccles. Offic.* lib. 1. cap. de *sexta varietate Cene Domini.* Rabanus Maurus *de Instit. Cleric.* lib. 2. cap. 36. de *Cena Dom.* Rupertus Abbas *de Divin. Offic.* lib. 5. cap. 31. Johannes Beletus *in Rationis Divin. Offic.* cap. 104. Durandus *lib. 6. cap.* 76.

Altarium denudationem sequitur in aliis quibus Ecclesiis vetustissimis Ritus lotionis eorundem Altarium; cujus meminerunt laudati Scriptores, & ex recentioribus de ea fusè disserunt Martene *de antiq. Eccl. discipl.* cap. 22. §. 7. Bellotte *Observ. ad Ritus Eccl. Laudunensis pag.* 806. & *segg.* & omnium fulsissimè, atque eruditè, Christophorus Bontellus Basilicæ Vaticanæ Beneficiatus, edita de hac re Dissertatione sub hoc titulo. - Ritus annuæ abluitionis Altaris majoris Sanctæ Basilicæ Vaticanæ in die Cene Domini.

Adnotare huc spectat denudationem Altarium antiquiorem esse eorundem lotionis, siquidem neque antiquus Ordo Romanus, neque Gelasii, & Gregorii Sacramentaria, quæ denudationis Altarium apertè meminerunt, de lotionis eorum ullum verbum habent, quæ observavit laudatus Martene *loc. cit.*

Advertendum etiam superest, quod Sacramento in Tabernaculo incluso, & in Sacello asservato, his diebus est genuflectendum utroque genu; Cruci verò, quæ est in Altari majori, ut suprà innuimus, omnes, etiam Canonici, genuflectere debent unico genu, præsertim verò Feria VI. sequenti; ita Nicolaus de Bralion *in appendice 3. cap. 3. num. 3.* in observationibus circa diversas functiones n. 3. & Horatius Christiani *scilicet. 1. cap. 11. n. 13.* nec non Gervaf. *in Orationibus divini Officii Mon. Falisci.*

Pro Ritibus servandis in faciendo Mandato.

XVIII. Rubr. n. 14. pag. 192. & Gav. pag. 193. col. 1. lit. y in loco ad id depurato, (v) Locus proprius ad faciendum Mandatum, sive pedum lotionem, debet esse aliquis aula Sacristiæ vicina, in qua pro tali functione debent parari omnia ea, quæ præscribit Gavantus; observandum tamen est, quod Crux tum Altaris, tum processionis, si quæ sit, juxta nostram sententiam superius expressitam, debet esse non albo, sed violaceo velo contexta. Scamnum, super quo sedere debent ii, quibus lavandi sunt pedes (& qui numero tresdecim esse debent, si fieri possit) debet esse oblongum, panno viridi, vel alterius coloris coopertum, non tamen rubei. Rursus ante prædictum pannum item debet tapes oblongus, vel plures, & cilius amplior, ne Celebrans lavans pedes genuflexus, sacras vestes maculet.

Ad sinistram latus dicti scamni, seu in parte Epistolæ, paretur Credentia cum omnibus iis, quæ describit Gavantus; item tresdecim Mappule in una lance, vel cista honestè posita, ad extergendos pedes tresdecim lavandorum. Ex Ceremoniali Episc. lib. 2. cap. 24. & ex Bauldry supra de Feria V. in Cena Domini art. 5. §. 3. vel iis deficientibus, paretur linteum satis amplum ad prædictorum pedes extergendos; si illud, quo Celebrans erit præcinctus, non erit sufficiens. Item paretur pellicula cum mica panis, ac Manutergium, & Vas, seu Baccale cum aqua, ad lotionem, & extersionem manuum Celebrantis, & Ministrorum, post lotionem pedum faciendas.

Prope prædictum scamnum, vel alio loco commodiori, congruum est, ut parentur tria Vasa, unum aqua calida plenum, & herbis odoriferis, alterum aqua frigida ad temperandam calidam, si opus sit, & tertium, in quod aqua pelvium effundatur post cujusvis pedis lotionem, si necesse sit, nisi

Gavant. Rubr. Miss.

fortè effundenda sit in aliquo loco ad id deputato. Præterea parari debent ad minus duæ pelves, aqua, & herbis implendæ, in quibus effunditur prædicta aqua calida pro facienda ipsa lotionem pedum. Item Urceus ad prædictam aquam infundendam.

Præterea parari etiam debet unum Legile nudum, vel duo, aut tria, in plano, cum Missali, seu Rituali, ubi sunt Antiphonæ, Psalmi, & yy. decantandi, dum fiet pedum lotio: ex Castaldo supra cap. 5. & ex Bauldry supra §. 3. & seqq.

In Sacristia autem parari debent Amictus, Albæ, Cingula, Stola, & Pluviale violacei coloris pro Celebrante, necnon Stola cum Dalmatica coloris albi pro Diacono, sicut & Tunicella pro Subdiacono, cum duobus Manipulis coloris pariter albi. Deinde Thuribulum cum Navicula, & Vas cum prunis ardentibus.

Prædictis omnibus commodè, & tempestivè paratis, ita ut nihil desit, hora solita, quæ solet esse tertia post meridiem, dato signo tabulæ, seu crotali, conveniunt omnes in Sacristiam, ubi Celebrans, & Ministri induuntur prædictis parametis, & interim admonentur illi, quorum lavandi sunt pedes, ut pergant ad suum scamnum. Rursus interim accenduntur candelæ, quæ sunt super Altare, ubi faciendum est mandatum, tam Ceroferarii sumunt sua candelabra, accensis prius eorum candelis, & collocant se retrò post Celebrantem. Deinde, ministrantibus Diacono, & Thuriferario de more, stantibus à dexteris Celebrantis, ipse Celebrans imponit, & benedicit thus in Thuribulo, stans ante Crucem, vel Imaginem Sacristiæ, tum facta prædictæ Cruci, vel Imagini debita reverentia, procedunt ad locum paratum (si in Sacristia non sit faciendum mandatum) hoc ordine: Præcedit Thuriferarius cum Navicula, tum Ceroferarii cum candelis,

B b b

labris,

labris, deinde Ceremoniarius, & Clerus, & tandem Celebrans, medius inter Diaconum & Subdiaconum, junctis manibus, & tecto capite, exceptis tribus prius, & Ceremoniario.

XIX. Gavant. pag. 193. col. 2. lit. z. *Si fiat Processio à Sacrificia, &c.* In hac Processione, quæ fit à Sacrificia ad locum ubi faciendum est mandatum, controvertunt Auctores, utrum sit ferenda Crux à Subdiacono medio inter Ceroterarios? Negativam sententiam tenet Bissus *lit. C. num. 593.* eo quia nec in Missali, nec in Ceremoniali Episc. nec apud alium Auctorem, excepto (ait ipse) uno Bauldry *part. 4. cap. 9. art. 5. n. 9.* ulla mentio fiat de Cruce in ejusmodi Processione ferenda. Verùm præter Bauldry tenet hanc sententiam etiam Gavantus *hac lit. z.* ubi ait -- Si fiat processio à Sacrificia ad locum destinatum, Subdiaconus ferat Crucem inter Acolythos -- unde mirari est, quomodo Bissus asseveret, nullum alium Auctorem præter Bauldry facere mentionem dictæ Crucis à Subdiacono deferendæ in dicta Processione. Si igitur feratur dicta Crux, in tali casu perget utique Subdiaconus inter dictos Ceroterarios, & Diaconus à sinistris Celebrantis.

Cùm pervenerint ad locum deputatum, Subdiaconus, si defert Crucem, præstet ea, quæ tradit Gavantus; Ceroterarii verò hinc inde à lateribus Altaris in plano expectent Celebrantem, qui Cruci Altaris profundam facit reverentiam, aliis omnibus genuflectentibus (exceptis tamen Cruciferario, & Ceroterariis) sed prius Ceremoniarius accipit bireta Celebrantis, & Diaconi, quæ in loco congruo deponit. Clerus verò in duas partes dividitur, & accedit vel totus, vel pars ad legile, seu legilia, si plura sint, ad decantandas Antiphonas, Psalmos, &c. dum fiet pedum lotio, &c.

XX. Gavant. pag. 193. col. 2. lit. a. *Imposito prius de more Inceiso, &c.* Celebrans ascendit ad Altare, illudque osculatur in medio, & Diaconus, accepto de manu Ceremo-

niarii libro Evangeliorum, eum portat de more ad Altare cum debitis genuflectionibus, illamque in medio collocat, ut in Missa, dum ipse Celebrans ponit eum Benedictione Thuro in Thuribulo, ministrante Diacono cum debitis osculis, & cætera omnia præstante, tam Celebrans, quam Diaconus, ut in Missa. Idem Diaconus procedit ad decantandum Evangelium, quo finito, Celebrans osculatur librum delatum à Subdiacono.

XXI. Gavant. pag. 193. col. 2. lit. b. *Facta incensatione Celebrantis, &c.* Ceroterarii deponunt candelabra super Credentiam, Thuriferarius Thuribulum, & Ministri Sacri Manipulam suam, cum debitis reverentiis, seu genuflectionibus. Celebrans verò exiit in thuribulo per eosdem, illudque tradunt alicui Ministro, qui loco congruo deponit, & per eundem præcingitur magno linteo ab Acolytho allato.

XXII. Rubr. num. 14. pag. 193. & Gavant. *ibid.* col. 2. lit. c. *Extergit, & osculatur, &c.* Deinde medius inter Sacros Ministros, accedit ad lotionem pedum, & dispositis per ordinem tresdecim namentis (sunt Ceremoniale Episcop. *lib. 2. cap. 14.*) pauperibus, seu aliis, quibus ex more lavandi sunt pedes, tectis capitibus (ut ait Bissus *lit. M. num. 20. §. 4.*) ut in figura, quæ est in Ceremoniali Episc. depicta, & sedentibus; genuflexus, & nudo capite lavat, tergit, & osculatur pedem dexterum uniuscujusque, nullo modo formans signum Crucis super eum, ut optimè advertit Gavantus, quoniam tamen prius ille pauper debuit dicalceare, & antequàm sedeat, teorsim lavare debuisset pro ratione decentiæ, ne immundus appereat. Dum autem Celebrans pedem lavat, Subdiaconus à sinistris Celebrantis genuflexus, tenet illum paululum elevatum, ut commodius lavari possit; Diaconus verò à dextris Celebrantis pariter genuflexus, extergit pedem lotum linteo, quo Celebrans est præcinctus. Ce emon. Episcop. *loc. cit.* Si tamen essent tot Mappule, ut innuimus supra

quod ad majorem decentiam conveniret) quot sunt illi, quibus lavantur pedes, in tali casu Diaconus pro unoquoque tradet Celebranti unam ex dictis mappulis, qui cum ea pedem lotum absterget. Bisliis *supra* §. 4. & Bauldry *supra* num. 14. Interim autem aliquis Minister, seu Acolythus pelvim aqua plenam sub pedibus lavandi tenet, alter mure aquam, quando opus est, alius urceo infundit aquam tepidam, quando pariter opus est, non enim eam ministrat Diaconus, ut docent Bisliis, & Bauldry *loc. cit.* Incipitur necem hac lotio à Digniori, nimirum ab eo, qui Altari est propinquior, & ejus pede lotus, unus ex prædictis Acolythis trahit pelvim ad pedes illius, qui proxime sequitur; aliaque supposita, mutabit illam frequenter, prode viderit opportunum: & tunc aliquis designatus eam accipiens, effundet aquam in vas ad id præparatum, aut commodiorem locum, non vero in pavementum. Thurificarius autem tenere poterit Bacile, cum Mappulis, quas successive tradet sine osculis Dia-

cono, & ab eo recipiet, cum erit opus.

Si post lotionem pedum dandæ sint pauperibus elemosynæ, aliquis Acolythus lanceam cum elemosynis ministrabit, & Diaconus, loto, & exterso pede, accipiet ex lance unam elemosynam, quam tradet Celebranti, & hic pauperi, qui eam accipiet cum osculo manus Celebrantis, & ejusdem elemosynæ. Bisliis *supra* num. 17.

XXIII. Rubr. num. 15. pag. 193. *Et interim hæc subscriptæ cantantur, &c.* Dum Celebrans incipit lotionem, Cantores in loco assignato intonant Antiphonas cum Psalmis, ut in Missali, & Chorus prosequitur. Verum ad confusiones vitandas, securius est, prædicta omnia intonari, & cantari, eo modo, quo infra optime describitur; clarè enim explicatur, à quibus intonandi sint, & à quibus sequendi sũt. Psalmi, & Antiphonæ; id quod in Missali desideratur, & ideo sæpe oritur confusio, quando cantantur, & intonantur antedicti sũt. Psalmi, &c.

Cantores primi Chori intonant Antiph. Mandatum novum do vobis.

Chorus prosequitur. Ut diligatis invicem sicut dilexi vos, dicit Dominus.

Idem Cantor. intonant Psalm. Beati immaculati in via,

Chorus prosequitur. Qui ambulant in lege Domini.

Idem Cantor. iterum intonant Antiph. Mandatum novum do vobis.

Chorus prosequitur. Ut diligatis invicem sicut dilexi vos, dicit Dominus

Cantores. 2. Chori intonant Antiph. Postquam surrexit Dominus à Cœna.

Chorus prosequitur. Misit aquam in pelvim, & cœpit lavare Pedes Discipulorum suorum: hoc exemplum reliquit eis.

B b b b 2

Idem

Iidem Cantor. intonant Psalm. Magnus Dominus, & laudabilis nimis.

Chorus prosequitur. In Civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

Cantor. 1. Chori incipiunt Antiph. Dominus Jesus, postquam cœnavit cum Discipulis suis, lavit pedes eorum, & ait illis:

Chorus prosequitur. Scitis quid fecerim vobis, ego Dominus, & Magister? Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis.

Iidem Cantores intonant Psalm. Benedixisti Domine terram tuam.

Chorus prosequitur. Avertisti captivitatem Jacob.

Iidem Cantores incipiunt Antiph. Dominus Jesus, postquam cœnavit cum Discipulis suis, lavit pedes eorum, & ait illis.

Chorus prosequitur. Scitis quid fecerim vobis, ego Dominus, & Magister? Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis.

Cantores 2. Chori intonant Antiph. Domine tu mihi lavas pedes:

Chorus prosequitur. Respondit Jesus, & dixit ei: Si non laverò tibi pedes, non habebis partem mecum.

Iidem Cantores dicunt totum V. Venit ergo ad Simonem Petrum, & dixit ei Petrus.

Chorus repetit Antiph. Domine tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, & dixit ei: Si non laverò tibi Pedes, non habebis partem mecum.

Cantores 1. Chori dicunt totum V. Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.

Chorus repetit Antiph. Domine tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, & dixit ei: Si non laverò tibi pedes, non habebis partem mecum.

Cantores 2. Chori dicunt V. Si ego Dominus, & Magister vester lavi vobis pedes: quantò magis debetis alter alterius lavare pedes.

Cantores 1. Chori incipiunt Psalm. Audite hæc, omnes gentes.

Chorus

Chorus prosequitur. Auribus percipite, qui habitatis orbem.

Cantores 2. Chori incipiunt Antiph. In hoc cognoscent omnes, quia Discipuli mei estis.

Chorus prosequitur. Si dilectionem habueritis ad invicem,

Idem Cantores dicunt V. Dixit Jelus Discipulis suis,

Chorus repetit Antiph. In hoc cognoscent omnes, quia Discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

Cantores 1. Chori incipiunt Antiph. Maneant in vobis Fides, Spes, Charitas, tria hæc.

Chorus prosequitur. Major autem horum est Charitas.

Idem Cantores dicunt V. Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas, tria hæc: major horum est Charitas

Chorus repetit Antiph. Maneant in vobis Fides, Spes, Charitas, tria hæc: major autem horum est Charitas.

Cantores 2. Chori aliquantò alius intonant Antiph. Benedicta sit Sancta Trinitas, atque indivisa Unitas.

Chorus prosequitur. Confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.*

Idem Cantores dicunt totum V. Benedicamus Patrem, & Filium, cum Sancto Spiritu.

Cantores 1. Chori intonant Psalm. Quam dilecta Tabernacula tua, Domine virtutum.

Chorus prosequitur. Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.

Chorus repetit Antiph. Benedicta sit Sancta Trinitas, atque indivisa Unitas: confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Cantores 2. Chori intonant Antiph. Ubi Charitas, & Amor.

Chorus prosequitur. Deus ibi est.

Idem Cantores V. Congregavit nos in unum Christi amor.

Cantores 1. Chori V. Exultemus, & in ipso jucundemur.

Cantores 2. Chori V. Timeamus, & amemus Deum vivum.

- Cantores 1. Chori* Ψ . Et ex corde diligamus nos sincero.
Chorus repetit Antiph. Ubi Charitas, & Amor, Deus ibi est.
Cantores 2. Chori Ψ . Simul ergo cum in unum congregamur,
Cantores 1. Chori Ψ . Ne nos mente dividamur, caveamus.
Cantores 2. Chori Ψ . Cessent jurgia maligna, cessent lites.
Cantores 1. Chori Ψ . Et in medio nostri sit Christus Deus.
Chorus iterum repetit Antiph. Ubi Charitas, & Amor, Deus ibi est.
Cantores 2. Chori Ψ . Simul quoque cum Beatis videamus,
Cantores 1. Chori Ψ . Glorianter vultum tuum, Christe Deus,
Cantores 2. Chori Ψ . Gaudium, quod est immensum, atque probum.
Cantores 1. Chori Ψ . Secula per infinita Seculorum. Amen.

Hæc Norma intonandi, prosequendi, & cantandi prædictos Ψ . Psalmos, & Antiphonas, desumpta est ex Rituali nostra Congregationis, & ex Ceremoniali PP. Minimorum, elaborato atque digesto per Theodorum Solarium ejusdem Ordinis Professorem; quem etiam secuti sumus in repetendis Antiphonis, cum hoc sit conforme dispositioni Rubricæ Missalis Romani, quæ ita præscribit: Antiphonæ, quæ habent Psalmos, vel Ψ . repetuntur, & de quolibet Psalmo dicitur tantum primus Ψ . Hæc sunt verba præcisæ Rubricæ, inserta huic Mandato.

XXIV. Rubr. n. 16. pag. 193. *Post Intionem Superior, &c.* Completa lotionem pedum, Acolythi asportant ad Credentiam omnia Vasa, ac Mappulas ibi deponunt, deinde ipsimet Acolythi sumunt Urceum cum Bacili, in quo est mica panis, ac Manutergium, pro lavandis manibus Celebrantis, qui eas lavat, & extergit extra cornu Epistolæ. Mox à Ministris exiit linteum, quo erat præcinctus, & induitur suo Pluviali. Postea iidem Ministri Sacri sumunt suos Manipulos, & Ceroferarii Candelabra, qui hinc inde accedunt

ad latera Altaris in plano, cum debitis genuflexionibus, & Celebrans in cornu Epistolæ, Ministris post eum adstantibus, alta voce, & devota dicit: *Pater noster, &c.* & alios Ψ . (Choro respondente) & Orationem, prout in Missali.

XXV. Gavant. pag. 193. col. 1. num. 17. *Finitis omnibus, &c.* Finita Oratione, prædicta functio peracta est in Sacristia, ibidem exiit Celebrans, & Sacri Ministri; secus verò, ad eam redeunt cum reliquis de Clero, eodem modo, & ordine, quo venerant,

rant, præcedente Thuriferario sine Thurbulo fumigante, sacrasque vestes in Sacristia deponunt.

XXVI. Gavant, pag. 193. col. 1. n. 18. De hoc Mandato, &c.) Quoniam Jesu Christi ævo omnes nudis pedibus cum Sandaliis tantum incedebant, ac pedes ambulando facillime deturpabant; hinc factum est, quod hospitibus primùm omnium præstatur officium lavandi, & extergendi eorum pedes. S. Paulus in *epist. 1. ad Timotheum cap. 5. v. 10.* innuit, Viduarum munus esse, hospitalitatem exercere, & Fidelibus pedes abluere. De hac Ceremonia mentionem etiam facit S. Augustinus in Epistola ad Januarium, &c. Hanc eandem Christus Dominus præstitit erga Discipulos suos, eamque ipsismet præscripsit exercendam illis verbis: *Mandatum novum do vobis, &c. exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Exemplo igitur, & Mandato Christi Domini inhaerentes Episcopi, alii Prælati, & Superiores Regularium, necnon Principes Seculares, & ipsemet Romanus Pontifex, solent duodecim pauperibus, vel aliis, juxta Locorum, & Ecclesiarum consuetudinem, lavare pedes.

Decimum septimum Toletanum Concilium habitum anno 642. *Can. 2.* eam Ceremoniam hac Feria V. præcipit celebrari, & Bonifacius Moguntinus Antistes consuluit ante Zachariam Pontificem, utrum Sanctimonialibus liceret sibi invicem lavare pedes, sicut homines faciunt in Cena Domini, aliisque diebus? Cui Pontifex respondit: licere; præceptumque Domini, non tam ad Masculos, quam ad Fœminas pertinere; & in vita S. Berthæ Abbatis Ordinis Vallumbrosiani apud Bollandum 20. Martii legitur, eam Feria V. Sanctimonialibus suis pedes lavare consuevisse.

Sed circa hoc, ut optimè adnotat Ceremoniale Episc. *lib. 2. cap. 24. n. 2.* diversi sunt Ritus Ecclesiarum, & reverà Narbonæ in Gallia quilibet Canonicus duodecim paupe-

ribus pedes lavat; Lauduni verò, non pedes, sed manus omnium Canonicorum lavantur in Capitulo hac die; & pluribus in Monasteriis, ut asserit Græcolas *lib. 2. sui Commentarii Historici cap. 61.* mutatus est usus lavandi pauperum pedes, & lavantur eodem statuto numero manus, singulis Quadragesimæ diebus ante prandium. Rursus magna etiam discrepantia est circa hunc Ritus inter Ceremoniale Episc. & inter Ordines Romanos, praximque nonnullarum Ecclesiarum, ac Principum laicorum; nam præfatum Ceremoniale Episc. asserit, alicubi in usu esse, vestire sumptibus Episcopi, vel Capituli, tresdecim pauperes, eosdemque cibo, & potu reficere, & mox suo tempore eisdem pedes lavare, & eleemosynam præbere: alibi verò Episcopos lavare pedes tresdecim ex suis Canonicis; dictumque Ceremoniale solum relinquit arbitrio Episcopi, vel consuetudini Ecclesiarum, lavandi pedes tresdecim pauperibus, vel tresdecim Canonicis; sed circa numerum lavandorum nullum relinquit arbitrium, & hinc est, quod Castaldus, Bauldry, Billus, & alii Rubricistæ semper asserunt, lavandos debere esse tresdecim numero. Multæ verò Ecclesiæ, ut supra innuimus, in usu habent lavare pedes duodecim pauperibus, vel aliis, sicut etiam Ordines Romani à Mabillonio vulgati eundem numerum præscribunt, ex quo Christus Dominus duodecim Apostolis pedes laverit. Sic in Ordine X. Romano *tit. 12.* dicitur, quod Pontifex, post Missam celebratam hac die, sine Planeta residens in Sede, facit Mandatum duodecim Diaconorum. In Ordine verò Romano XIV. ab eodem Mabillonio vulgato Auctore Cajetano *num. 91.* asseritur, quod Papa peragendo Mandatum lavat pedes duodecim Diaconibus, vel Cappellanis in defectu ipsorum. Rursus in eodem Ordine *num. 84.* inscripto *de Mandato fiendo in die Jovis Sancto Rubrica*, hæc verba leguntur: Ipse verò (nempe Papa) præcinctus linteo, habens apte se linteum mundum, quo

quo unus Diaconus, qui ei servit, secundum Dominum Jacobum Cajetanum, ipsum Papam præcingit, Bracheolam ad hoc portatam, habens in brachiis, & linteum mundum ante se tenens, quæ omnia debent parari per Thesaurarium, vel Fratres de Prognota, & duodecim Subdiaconi manent foris Basilicam discalceati: duo verò Ostiarii accipiunt priorem in Ulnis, & portant eum ante Pontificem; Pontifex verò cum aqua calida, quam infundere debent Cubicularii, lavat pedes ejus, & tergit linteis, & deosculatur pedem ejus dexterum, & dat ei duos solidos, & sic facit unicuique Subdiaconorum, & dat eis duodecim denarios -- Ex quibus verbis prædicti Ordinis Romani duo colliguntur: primum, ut notat optime Mabillon ibi, hoc non esse purum putum dicti Cajetani Ordinem, sed ab aliquo alio interpolatum, maxime in iis locis, ubi Rubricæ vocabulum in Titulo apponitur. Secundum, quod adverti debet, est, quòd ibi pariter numerus lavandorum est duodenarius, & quòd lavandi erant Subdiaconi. Denique in Ordine Romano XV. Auctor. Petro Amelio num. 68. narratur, quòd Patriarcha Gradenſis Confessor, in defectum Papæ, de mandato ipsius, lavit illa die pedes pauperum in parva Cappella; non declarando, quot fuerint dicti pauperes: nimirum 12. vel 13. numero verò 69. mentionem facit lotionis 12. Subdiaconorum.

Verùm in Ceremoniali Papæ, seu Romano, ab Augustino Patritio Piccolominſeo Episcopo Pientino digesto, & à Marcello Corcyrenſi Archiepiscopo evulgato Venetiis Anno 1516. die 21. Novembris Typis Gregorii de Gregoriis, de qua re legi possunt ea, quæ tradit Mabillon in suo eruditissimo Commentario ad Ordinem Romanum pag. 5. & seqq. & in Appendice, quæ habetur ad calcem Ordinum Romanorum ab eodem editorum pag. 584. & seqq. in prædicto, inquam, Ceremoniali Romano, seu Papæ, lib. 2. cap. 46. aperte declaratur, Papam la-

vare pedes in hac quinta Feria majori tredecim pauperibus, in albis vestibus novis Papa sibi datis, &c. cap. verò 49. in eodem Ceremoniali præscribitur, quòd Papa absente; debeat fieri lotio pedum tredecim pauperum ab aliquo ex Cardinalibus; male liquet, non solum in Ceremoniali Episcoporum, sed etiam in Ceremoniali Papæ, talem numerum, nimirum tredecim, lavandorum esse præscriptum, cujus mysterium non miror, sicut mirari videtur Pompejus Sarnellius, quòd neque Hieronymus Hierosolymitanus, neque Alcuinus, neque Amalarius, neque alius alius ex antiquis Sacrorum Rituum, & Rubricarum Interpretibus, explicaverit; nam antiquitus non erat præscriptus talis numerus lavandorum, & ideo non est in antiquis Auctoribus mirum non est, si de mysterio talis numeri nihil fuerit investigatum.

Primus quæstionem hæc ex professo tractavit mox laudatus eruditissimus Sarnellius Vigiliensis Antistes tom. 1. epist. 13. qui duplicem apud Rupertum lotionem inveniens hac die peractam, quarum prima representabat Mariæ lotionem, quam Christi Domini pedibus exhibuit in domo Phariseæ; altera vero exprimebat ablutionem à Christo Domino factam Discipulorum pedibus, præterquam pateretur, existimavit, quòd Romana Ecclesia, experimento edocta, duas lociones eadem die commode fieri non posse, ob plures functiones, quæ Feria quinta peragi debent, existimavit, inquam, quòd Ecclesia Romana decreverit, ut una & eadem lotio ambas exprimeret, jubens, ut Episcopus tredecim pauperum pedes ablueret, quarum primus Christum ipsum representaret, cui Ecclesia Mariæ exemplo pedes unget, reliqui duodecim Apostolos designarent, quarum pedes lavit Christus. Ruperti verba, quæ huic sententiæ locum dederunt, sunt hæc -- *Mandatum, quod agitur inter pauperes, non omnino ejusdem rationis est. Illud enim Christi, hoc Ecclesia est. Illud diei præsentis, hoc præteriti spectat historiam Sabbati, Sabbato*

namque, quando venit Dominus Jhesus Bethaniam, & Maria accepit libram unguenti nardi pistini pretiosi, & unxit pedes Jhesu, & exstrinxit capillis pedes ejus, & c. Mulierem illam imitatur Ecclesia, pedes Domini ungens, id est pauperum elemosias refovens, qui licet infima, tamen ejus membra sunt, & suis pedes, ita maji corporis ejus extrema reputantur partes. Huius pedes capillis suis terfit, id est superfluis rebus suarum refecit, sicut Apostolus ait: vestra abundantia illorum inopiam suppleat. Hoc ergo mandatum Ecclesia obsequium est, ideoque sancta congregatio pedes lavat pauperum. In his autem, ut dictum est, Fratres vice Christi differant. -- In hujus rei confirmationem illud etiam Sarnellius adjecit, in antiquo nimirum Ordine Romano præscribi Antiphonas recitandas tempore mandati, quæ Mariæ Christi pedes ungentis narrat historiam. Hanc Sarnellii sententiam pluribus argumentis impugnant doctissimi Viri, Orlandus, & Frescobaldi, quorum rationibus libenter acquiescimus.

Putant alii, in tertio decimo pauperum representari Divum Paulum; cujus placiti Auctor primus fuit noster Paulus Aresius Vir eruditissimus Episcopus Dertonensis lib. 5. ex iis, quos Italicè inscripsit: delle sagre imprese, impresa 126. num. 30. pag. 341. non quod dictus Paulus Cœnæ assideret, quem certum est post Salvatoris ascensum fuisse vocatum, sed ob peculiarem reverentiam Romanæ Ecclesiæ præ cæteris erga Concilium suum, & Apostolum, quem unâ cum Petro susceptæ Christianæ Fidei cognoscit Auctorem. Opinionem hanc sua non carere probabilitate demonstrat laudatus Orlandus Ordinis Prædicatorum Magister cap. 13. operis, quod inscripsit: Duplex lavacrum in Cœna Domini fideliter exhibitum Florentiæ Anno 1710. eamque vindicat à censuris Frescobaldi. Hic verò Auctor in opusculo edito Anno 1709. sub hoc titulo: Pedilavium, sive de numero pauperum, quibus lavandi sunt pedes Feria V. majoris hebdomadæ; putat, Ecclesiam

Cavant. Rubr. Miss.

ideo tredecim pauperum lavare pedes, quia Christus tredecim pedes lavit; si autem quæras, quis fuerit ille tertius decimus, cui Christus pedes laverit, respondebit, fuisse illum Patrem familias, in cujus domum Christus, Pascha cum Apostolis celebraturus, diverterat, quem propterea in tertio decimo pauperum representat Ecclesia. Opinionem hanc merito, tanquam Evangelio contrariam, Orlandus impugnat; certum enim est ex Evangelio, Christum cum duodecim tantum Apostolis Cœnam celebrasse. Denique Orlandus ipse, postquam omnes hac de re Auctorum sententias retulit, & earum momenta accuratè perpendit, concludit, intertum admodum esse, quos numerus ille exprimat, quem Romana præscribit Ecclesia in tredecim pauperibus aqua lustrandis: equidem id satis incertum est, nostros tamen sensus ut fateamur, liberè pronuntiabimus, videri nobis in hoc numero nullum latere Mysterium, neque Romanam Ecclesiam, cum hac die lavare cœpit tredecim pauperum pedes, exemplum imitari voluisse Christi Domini duodecim Discipulorum pedes lavantis.

Etenim duplex olim in Ecclesia Romana fiebat lotio pedum Feria V. majoris hebdomadæ; primam exhibebat Pontifex duodecim Subdiaconis, statim ac Missam absolverat; alteram post prandium tredecim pauperibus. Id colligitur ex Ordine Romano à Cercio Camerario tempore Cælestini edito, in quo ista leguntur -- Duodecim Diaconi cum Priore remanent extra Basilicam discalciati, schola Ostiariorum, & Mappulariorum accipiunt Priorem Basilicæ, & alios undecim Subdiaconos in ulnis suis, sicque per ordinem portant eos, unum post alium, ante D. Papam, Pontifex autem lavat pedes eorum, & tergit cum linteo, & postmodum osculatur, & dat unicuique duos solidos. De altera verò lotione hæc paulò post refert -- Comestione autem finita, D. Papa intrat Cameram, ibique incontinenti facit mandatum abluendo tredecim pauperibus pedes,

Ccc c

des,

des, & extergendo, & postmodum osculando. *Ibi etiam Camerarius est paratus, qui Domino Papa porrigit Marabonitos singulos singulis pauperibus erogandos. Hoc facto, Dominus Papa dat eisdem pauperibus manu propria ad potandum.*

Non dubium, quin prima lotio Christum representet duodecim Apostolorum pedes lavantem; quid verò significet altera lotio, Scriptores non satis intelligunt. Sed observandum est, Ecclesiam Romanam à Gregorii Magni temporibus usque ad nostram ætatem quotidie tredecim pauperes convivio excipere, in memoriam illius gesti, quod contigit ætate Gregorii Magni, quando nimirum duodecim pauperibus, quibus Gregorius prandium erogabat, sese decimustertius adjunxit, scilicet Angelus. Cum ergo vides, Ecclesiam Romanam antiquitus lavisse pedes tredecim pauperum, nullum tibi mysterium in mentem veniat; sed opinare tantum, Pontificem, ut majus humilitatis præberet exemplum die Jovis Sancto, non solum pauperes excepisse convivio, quod quotidie fie-

bat, sed etiam eorum pedes abluisse. Hinc cum prior illa consuetudo Subdiaconorum pedes lavandi deserit, & altera Romæ retenta fuerit, manifestum est, Romanam Ecclesiam, lavando pedes tredecim pauperibus, neque Paulum, neque Mathiam, nec Dominum Domus, nec Christum ipsum in tridodecimo pauperum exhibere, sed ea die imitari voluisse, & exemplum Christi lavantis Apostolorum pedes, & Gregorii charitatem tredecim pauperes prandio excipientium. Ut autem magis exprimeretur Christi Domini factum, seliguntur modò à Pontifice tredecim quidem pauperes; sed Presbyteri, quod aliis diebus non fit. Rem ita esse, illud etiam evincit, quòd Ecclesia Romana Feria V. majoris hebdomadæ non aliis pauperibus prandium distribuit, quam iis, quibus lavandi sunt pedes: ergo Ecclesia in die Sancto Jovis morem consuetum observat, dum pauperibus prandium exhibet, & qui tredecim sunt, quos quotidiano convivio reficere solet, idcirco tredecim sunt, quoties eadem die pedes abluuntur.

De eadem Feria V. Majoris Hebdomadæ, & de Sacris ejus Ritibus peragendis in Minoribus Ecclesiis.

XXVII. Ante Officium præparentur in Altari omnia, quæ requiruntur pro dicenda Missa propria hujus diei. Advertatur tamen, quòd Crux, quæ est inter candelabra, remaneat tecta velo violacei coloris, juxta nostram sententiam suprâ, & Missale collocetur super pulvino albo, seu legili in cornu Epistolæ. In Abaco verò, seu Credentia, sit Calix pro Missa, cum ornamentis coloris albi, & duplici Hostia. Rursus sit etiam alius Calix, cum Palla, Patena, velo albo, & ligula serica albi coloris; deinde Pyxis cum Particulis consecrandis ad Communionem Populi, Thuribulum cum Navicula, Velum humerale albi coloris; prope Credentiam verò sit præparata Crux processio-

nalis, cooperta velo violaceo, & extra cancellos Baldacchinum hastatum albi coloris pro Processione, vel in defectum Baldacchini paretur umbella dicti coloris prope Credentiam. Denique crotalum pro ligno salutationis Angelicæ. In Sacristia tria Superpellicea pro Clericis, & omnia ea sunt parata, quæ requiruntur pro Missa Privata celebranda. Præterea Pluviale album pro Processione, & Stola violacea pro denudatione Altaris; ita etiam funalia, sive candelæ pro dicta Processione.

In Sacello verò, pro reponendo SS. Sacramento, debent disponi, & parari omnia ea, quæ diximus suprâ, nempe Altare erectum cum luminibus, &c. Capiula elegans, clave

clave firmanda, pro Calice servando; Corporale stratum intra Casulam; aliud Corporale super Altare, & scabellum graduatum, pro repositione Calicis in Casula.

Hora congrua Rector Ecclesie Missam celebraturus, induit se paramentis Missalibus albi coloris, & interim primus Clericus accendit candelas in Altari majori, aptat Calicem in medio ejus, & retro illum Pyxidem cum Particulis. Deinde idem Celebrans, precedente primo Clerico, & post eum secundo cum tertio, manibus junctis procedit recto capite ad Altare, ubi Missam de die celebrabit cum cantu, si fieri potest, eo modo, quo diximus supra in Dominica Palmatum, & quando cantatur Missa sine Ministris. In eadem Missa, ultra Hostiam consecratam, consecratur & alia, & Particulae pro Communione Fidelium, & pro Infirmis. Dum Celebrans dicit Orationes ante Communionem, primus Clericus portat ex Abaco ad Altare Calicem vacuum, cum Palla, Patena, Velo albi coloris, & Vittâ serica. Idem Celebrans, sumpto Sanguine, & cooperito Calice, ex quo eum sumpsit, ponit alterum Calicem à primo Clerico delatum in medio Corporalis, & detegit, deinde genuflexit, & alteram Hostiam consecratam in eo reponit, cooperit Palla, & Patena inversa, velamque desuper expandit, quo facto, facit Communionem Clericorum apud Altare, juxta morem consuetum, cum debitis genuflexionibus, deinde Virorum, & Mulierum ad cancellos.

Peracta Communionem, Celebrans ad Altare cooperit Pyxidem, eamque reponit in Tabernaculo, postea prosequitur Missam cum iisdem Ritibus, & Ceremoniis, ac si esset expositum SS. Sacramentum ad Altare. Sumpta ab eodem Celebrante ablutione digitorum, Calix Missae defertur à primo Clerico ad Credentiam. Interim accenduntur candelae in Sacello Sepulchri, disponitur Baldachinum, seu umbella, & distribuuntur

cerei pro sodalibus, si adsint, vel cultioribus de Populo.

Finita Missa, accedit ad medium Altaris, genuflexit, & per viam breviorē descendit ad planum Epistolae, ibique per manus Clericorum deponit Planetam, & Manipulum, & accipit Pluviale albi coloris. Utrum autem in defectu Pluvialis debeat deponere Casulam, & Manipulum, an verò ob majorem erga Sacramentum reverentiam retinere Casulam (deponendo tamen Manipulum) eaque uti pro Pluviali, controversatur inter DD. Bauldry agens de Feria V. in Cena Domini *art. 6. num. 5.* sustinet, loco Pluvialis adhibendam esse Planetam, cui sententiae adharet etiam Boverius in Ceremoniali PP. Cappuccinorum; quibus tamen opponitur P. Victorius ejusdem Ordinis Cappuccinorum in Synopsi Sacrorum Rituum *pag. mihi 60.* hac permotus ratione, nimirum quia cum in Rubricis, tum generalibus, tum particularibus, praecipitur, ut in casibus, in quibus Pluvialis usus praescribitur, Sacerdos (eo deficiente) stet sine Planeta, cum Stola tantum super Albam, sine Manipulo; hinc infert, quod inharendo Rubricis, Planeta pro Pluviali inservire non potest. Et quamvis Rubrica Generalis Missae *part. 1. tit. 19. num. 4.* videatur restricta ad solas benedictiones, quae fiunt in Altari; nihilominus Auctores illam passim ad alios casus similes extendunt: videlicet Gavantus *part. 2. tit. 11. num. 4.* & Billus *lit. M. num. 22.* ad absolutionem post Missam Defunctorum, Claudius Arnaud. *tract. 1. part. 1. tit. 19. num. 4.* ad Processionem, Castaldus *lib. 2. sect. 2. cap. 1. num. 5.* ad aspersionem Aquae benedictae, quae fit diebus Dominicis, & idem docet P. Quarti de Benedictionibus *tit. 3. sect. 1. num. 4.* qui in Commentariis super Rubricas Missalis *part. 1. tit. 19. num. 4.* eam generalem Rubricam, seu Legem, accipit tanquam absolutè, & generaliter latam; & tandem Anonymus quidam à praefato P. Victorio allegatus, Rubricarum peritissimus,

ut ait ipse, in Rituum expositione *part. 2. cap. 1. num. 2.* eam extendit ad Expositionem, ac Benedictionem SS. Sacramenti. Gavantus verò *part. 1. tit. 19. num. 4. lit. m.* aperte docet, quòd *Planeta cum Stola est habitus ad Missam tantum, & idèd potius Stola super Albam sufficit, deficientè Pluviali.* Ex his præfatus P. Victorius deducit, quòd sine Planeta in defectu Pluvialis debeat deferri SS. Sacramentum hac die ad Sacellum, ubi est Capsula, in qua reponi debet. Verùm contraria sententia non caret sua probabilitate, & cum hæc Processio sit quoddam veluti complementum Missæ antèa celebratæ, valdè decens videtur, quòd à Celebrante deferatur Sacramentum cum Casula, sicut postri die ex Rubricis ejus diei reportandum est Sacramentum à Sepulchro ad Altare cum Planeta, & in Festo Corporis Christi, plerisque in locis intersit Processioni hujus diei aliqui Sacerdotes Planeta induti.

Sacerdos, inquam, paratus ut supra, vel cum Pluviali, vel sine ipso cum Stola, per anteriorem viam redit ad medium Altaris, ubi flectit utrumque genu, deinde manens genuflexus super infimo Altaris gradu, præterquam dum imponit Thus in Thuribulo, ministrante aliquo Acolyto, sine osculis, & benedictione, deinde Sacramentum incensat triplici ductu, postea sumit Velum humerale adjuvante aliquo Acolyto, & surgens ascendit ad suppedaneum Altaris & genuflectit, deinde surgit, & ad cautelam firmat velum Calicis ligula serica. Accipit deinde Calicem sinistra per nodum, submit tens eam velo, & dexteram ponit supra Calicem, supra quam secundus Clericus extendit extremitates ambas Veli humeralis.

Si nulli sint Cantores, ipsemet Celebrans, facie ad Populum conversa, incipit Hymnum: *Pange lingua, &c.* postque statim incipit Processio, in qua proceditur ordine equenti.

Primò, procedunt Sodales alicujus Confraternitatis, si qui sunt, vel pii Viri cum luminibus. Secundò, Crux processionalis delata à tertio Clerico. Tertio, primus Clericus cum Thuribulo fumigante. Quarto, Celebrans sub Baldacchino, vel sub umbella, & à sinistris ejus Clericus, elevans ejus vestis anterioris extremitates, dum descendit gradus, vel ascendit, & recitans cum eodem Sacerdote *Pange lingua, &c.* illaque proseguendo.

Cum perventum fuerit ad Sacellum, omnes se disponunt per duas partes, ita ut Celebrans & Thuriferarius transire possint per medium illorum, deferens verò Crucem, sistet è regione Sacelli. Celebrans ascendit ad Altare ejusdem Sacelli, & deponit Calicem super Corporale extensum in ejus Mensa, & deinde descendit primum gradum, & genuflexus in suppedaneo, deponit Velum humerale. Interim deferentes Baldacchinum asportant illud in locum congruum, tunc Celebrans surgens, imponit Incensam in Thuribulum sine benedictione, & sine osculis, & utroque genu procumbens, inclinat profunde capite antea, & post, Sacramentum incensat triplici ductu, recitantibus interim Clericis *¶ Tantum ergo Sacramentum, &c.*

Facta incensatione, surgit, & genuflexione iterum facta, postea Calicem in Capsula reponit, eamque claudit, deinde descendit ad secundum, vel infimura gradum, ubi parumper orat; deinde surgit, & facta iterum genuflexione ambobus genibus in plano, per breviorè viam recedit, præcedente Cruce, medius inter duos Clericos, & revertitur ad Altare majus, ibique facta genuflexione, ascendit ad suppedaneum, indeque extrahit è Tabernaculo, & defert Pyxidem, in qua sunt Particulæ, præcedentibus duobus Clericis cum candelis accensis ad locum paratum; quo factò, pergit in Sacrarium, ubi deponit paramenta alba, sed non Albam, post-

postea accedit in Chorum, ubi incipit, & prosequitur Vesperas sine cantu, quibus finit Stolum violaceam super Albam pendentem ante pectus, & procedit ita indutus ad denudationem Altaris, adjuvante aliquo Ministro, seu pluribus, dicens Antiphonam: *Dixerunt sibi, &c.* & Psalmum *Deus, Deus meus, respice in me, &c.* quem interim Cantores prosequuntur, si qui fortè adsint.

Denudatis etiam aliis Altaribus, si quæ sunt, redit ante Altare majus, ubi post ultimam y. Psalmi, & repetita Antiphona, genuflectit cum omnibus aliis, dum aliquis Clericus dat signum Salutationis Angelicæ cum crotalo; Surgit deinde, & facta genuflectione Cruci cum suis Clericis, revertitur

in Sacristiam, ubi paramenta deponit, & gratias Deo agit.

Curare debet Ecclesiæ Rector, ut assidue adsint, qui orent ante SS. Sacramentum in Sacello Sepulchri, & decens numerus Cereorum in eo colluceat.

Antequàm finem imponamus Observationibus, quæ spectant ad Ritus dirigendos hujus diei, advertere debemus, quòd tota hebdomada, sicut alibi diximus, non possunt celebrari Missæ de Requiem, etiam præsentè Cadavere, sed per totum hoc ultimum triduum neque possunt celebrari Exequia sollempnes pro Defunctis, uti decrevit Sac. Rit. Congregatio die 11. Augusti 1736. in *Placentina*, quod Decretum datum est in nostro Indice sub n. 690.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. IX. De Feria VI. in Parasceve.

I. Gavanti pag. 194. col. 1. n. 1. *Institu-
tum Feria Parasceve, &c.*) Apostolos, Mytheriorum, quorum ipsi fuerant testes, instituentes Festa, unum in Dominica Paschæ honorem præcepisse, communis est Ecclesiæ sententia, Augustini etiam auctoritate firmata, quæ habetur in *epistola 45.* novæ editionis. Hoc autem Festum, licet augustissimum esset, precibus tamen, jejniis, & mortificatione potius quàm lætitiæ signis celebrabatur. Tertullianus hanc diem Paschæ nomine non semel appellat, tum lib.

adversus Judæos, tum lib. quarto adversus Marcionem, tum lib. de Oratione, ubi affirmat, diem Paschæ esse diem luctus, & publici jejunii, ac propterea pacem in Fidelium cœtibus osculo non esse tribuendam, his verbis: *Sic & die Paschæ, quo communis, & quasi publica jejunii Religio est, merito depomimus osculum, nihil curantes de osculando, quod cum omnibus faciamus.* Nunc ad ejusdem Feriæ recentes Ritus minutè examinandos descendimus.

Pro Ritibus servandis à principio Officii hujus Feriæ VI. in Parasceve, usque ad finem Tractus, antequàm incipiat Passio,

De præparandis pro dicto Officio hujus Feriæ in Altari majori. §. I.

II. Altare majus, & gradus ejus, debent esse omnino nudi, Tabernaculum SS. Sacramenti sit pariter nudum, vel coopertum co-

nopeo potius violaceo, quàm nigro, ut supra diximus. In medio ejusdem Altaris collocetur Crux cooperta velo nigro, ut ait Ga-